

ZSIDÓ ÉLET

FELEKEZETI HETILAP

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL
BUDAPEST, VIII., MÁTYÁS-TÉR 17. SZÁM
TELEFON: 363-6LSZERKESZTI:
KECSKEMÉTI VILMOSELŐFIZETÉSI ÁR
EGÉSZ ÉVRE 20 PENGÓ
FÉLÉVRE 10 PENGÓ

Az antiszemitizmust

világította meg legutóbbi miskolci beszédében Németh Imre, az ifjabb parlamenti generáció egyik legtehetségesebb és legönállóbban gondolkodó tagja. Rámutatott egyes igazságokra, melyek különösen a mai időben tisztító erővel hatnak, igazságokra, melyek egészséges objektivitással törnek át a közéletünkön már-már megtelepedő mesterséges ködöt... Németh Imre rámutatott arra, hogy mi volt és mire volt jó a magyarországi antiszemitizmus: a magyar népnek nem használt s a zsidó kézen levő „monopóliumokat” nem kobozta el; csak arra volt jó, hogy egyesek új monopóliumot hasítsanak ki maguknak, s egyesek a zsidók pénzén meggazdagodjanak.

Németh Imre nem áll a liberalizmus álláspontján és nem volna helyénvaló beszédébe oly tencenciát magyarázni bele, mely magától a szónoktól távol áll. De figyelemreméltó bátor felismerése, mellyel fel tudta fedni az antiszemitizmus némely lényeges vonását, s rávilágítani egy veszedelmes illúzióra, mely improduktív és társadalomellenes irányba terel különben hasznos és termékeny ifjú energiákat. Ezeknek a felismeréseknek nem az a hivatásuk, hogy a liberális oldalt győzzék meg, hanem éppen az, hogy az ellenkező oldalon belátásokat nyissanak meg és konzekvenciák levonását sietessék.

Úgyanígy nem a zsidóság, nem is a liberalizmus, hanem a pozitív katolikus vallásos szellem oldaláról származnak azok a figyelemreméltó kijelentések, melyeket a bécsi „Die Erfüllung” című folyóirat legutóbbi számában, Verdier párizsi bitoros érsek tollából olvashatunk. Az antiszemitizmus bűn, írja a keresztény főpap, mert a kereszténység alapvető parancsa a felebaráti szeretet. Ennek szellemében kell zsidónak és kereszténynek együtt munkálkodniok... E fenkolt szavakat nem azért idézzük, mert „használnak” a zsidóságnak. Nem is a zsidóságnak használnak, hanem a tisztá erkölcsnek és emberiségnek.

A magyar zsidóság keresi és nem találja helyét

Félreismerhetetlen tény, hogy az egész magyar zsidóság, de legelsősorban a neológia súlyos válságban van. A neológia hivatalos vezetőitől ritkán hallani másféle megnyilatkozásokat, mint ünnepi szónoklatokat, amelyekben a saját halhatatlan érdemeiket és hivatottságukat dicsőítik, azonban még e szónoklatok címáái közül is a legsúlyosabb existenciális válság képei merednek szembe a szemlélővel. A külső politikai és gazdasági nyomás, a kitérések veszedelme, a fiatalságra nehezedő iránytalanság és kilátástalanság: mindezek a megoldatlan kérdések egyre jobban fojtogatják a zsidóságot, s a súlyosodó jövő távlatából még fenyegetőbb képet mutatnak. A magyar neológ zsidóság válsága azonban nem a külső veszedelmek és nehézségek következménye, hanem elsősorban arra vezethető vissza, hogy mindegyik súlyos sorsváltásokkal szemben a haladó zsidóságnak semmi erőteljes erkölcsi állásfoglalása nincs, hogy nincsenek vezetői, akikre bizalommal tekinthet, nincs sem politikája, sem társadalmi akcióképessége, mellyel a mai idők problémáihoz alkalmazkodhatnak.

Mikor a magyar neológ zsidóság hivatalos vezetőinek állásfoglalását halljuk a zsidóság mai sorskérdéseivel szemben, megdöbbsent bennünket a gondolatok szegényessége és súlytalansága. Hát csakugyan nincs más mondanivalójuk a mai idők zsidósága számára, mint néhány elcsépelet frázis a vallásoktatás „elmélyítéséről”, melyben nem hisznek, s a magyar zsidóság törhetetlen ragaszkodásáról hazájához, melynek hangoztatása felesleges és bántó? Ezekkel a frázisokkal akarják a zsidó sors egyre fenyegetőbb kérdéseit megoldani? Ezek a hivatott vezetők, akikre a magyar zsidóság rábízhatja sorsát?

A probléma sokkal komolyabb, hogy

sem ellenzókieskedés céljaira akarnók felhasználni. Most nem arról van szó, hogy egyes személyiségek mulasztásait kérjük számon. A legsúlyosabb a dologban az, hogy maga a zsidó közösség van válságban, hogy nem képes magából az igazi, a hivatott vezetőket kitermelni. Mi ennek az oka: közöny, fásultság, az életerő elapadása? Mi nem elcsüggeszteni, hanem felrázni akarjuk a zsidó közvéleményt. Kíméletlen világossággal rámutatunk a valóságos helyzetre, de arra is, hogy még nyitva az orvoslás útja. Elsősorban a mai helyzet történeti előzményeire akarunk rámutatni.

A mai magyar haladó zsidóság társadalmi elhelyezkedése és belső szervezete az emancipáció óta alakult ki, jelenlegi formáját pedig a recepció nemzedékével érte el. Ez a generáció joggal nevezhető nagyoknak, mert a magyar kongresszusi zsidóságnak hivatott és kiváló vezetőket volt képes adni. E vezetők kétféle rétegből származtak. Egyrésztük a vagyon, a társadalmi befolyás előkelőségei közül került ki, akik belső hivatottságot éreztek arra, hogy a zsidó közösség céljait támogassák és azon belül jussanak társadalmi vezető pozícióhoz, más részük a szellemi rátermettség, és erkölcsi kiválóság jogcímével szerzet magának döntő befolyást a felekezet ügyeinek intézésében. E kettős vezető garnitúra egészséges szereposztást is tudott kifejleszteni: azok a férfiak, akik gazdasági és társadalmi előkelőségük révén aspiráltak vezetőszerepre, eszmei, szellemi és programmatikus kérdésekben elfogadták azoknak a férfiaknak irányításait, akik tudományos pozíciójukban kialakították, formába öntötték a magyar haladó zsidóság eszmevilágát, amint az annak a kornak lelkeiből fakadt és megfelelt úgy a zsidóság belső törekvései-

nek, mint az egész korszak általános feltételeinek.

Ilyenformán a recepiótól a világháborúig megvolt a magyar zsidóságnak az a hivatott vezető rétege, amely hangot tudott adni érzés- és gondolatvilágának és megtudta mutatni neki azt az utat, melyen az akkori viszonyok között járnia kellett. Ha ma úgy is tűnik fel, mintha az a kor a maga liberális eszmeáramlataival valóságos paradicsom lett volna a zsidóság számára, még sem ismerhetjük félre, hogy akkor is voltak nehézségek és megpróbáltatások, akkor is voltak a zsidóságnak súlyos problémái, melyekkel szemben tetterőre és erkölcsi bátorságra volt szükség. A háború és az utána következő idők azonban, mint ismeretes, ezeket a nehézségeket megsokszorozták. Egyben pedig bekövetkezett a zsidóságnak az a súlyos nemzedékválsága, mely mostani helyzetét oly mélyen jellemzi.

A vezető rétegeknek abban a tagozódásában, amely az előző nemzedékre jellemző volt, súlyos eltolódások következtek be. A gazdagságuk és társadalmi befolyásuk révén vezető rétegek soraiiban sokan az új idők gazdasági fordulatai során tönkrementek, sokan elvesztették érdeklődésüket zsidó kérdésekkel szemben, vagy éppen hátat fordítottak a zsidóságnak. S ugyanakkor, mikor a közülük megmaradt vezetésre alkalmas egyéniségeknek kétszeresen szükségük lett volna arra a szellemi és politikai háttérre, melyet az előző korszak kiváló szellemi vezetői a maguk idejében jelentettek. — épen ezen a téren a legjelesebb, a legsiralmasabban terméketlenség korszaka állt be. A tehetséges apák helyét hivatlan örökösök foglalták el, akik sok esetben önző céljaikra akarták kamatoztatni azt az erkölcsi tőkét, melyet apáik gyűjtöttek. A zsidóság új helyzetének komoly felbecsüléséről, célkitűzéseinek az új idők-höz való alkalmazásáról ily körülmények között szó sem lehetett.

A legsúlyosabb üldözés idején még ki tudott alakulni valamilyen spontán bensőség, melynek egy kivételes egyéniség Lederer Sándor, hangot is adott a „Vissza a zsidósághoz” jelszavával, s akkor ki is alakulhatott a zsidóság életének egy alkotó korszaka: a Lederer-korszak. Később az új vezetők ezt a Lederer-féle programot is csak mint külsőséges jelszót tudták felfogni és sem a maguk életének alakítására nézve nem vonták le következményeit, sem a hitközség vezetésében nem tudtak felülemelkedni az adminisztratív külsőségek önkényes szempontjain. Sem a papok tekintélye, sem a vallásoktatás

emelése, sem a zsidó iskolaügy ápolása tekintetében nem képesek számolni az idők követelményeivel: ez érdekek ápolása helyett valami hihetetlenül alacsonyrendű, pénzügyi ridegség lett úrrá a ma legfontosabb reszortokon, krajcároskodó felületesség, mely a zsidó iskola: nevélesben csak pénzügyi problémát képes látni.

Ugyanakkor a legnagyobb magyar zsidó testület vezetősége hatalmi kérdések feszegetésében látja a maga legfőbb hivatását. Azt hirdeti, hogy „új alkotmányt” ad a magyar kongresszusi zsidóságnak s ha megnézzük, hogy ez az „új alkotmány” a régítől miben különbözik, azt látjuk, hogy az adminisztratív tényezők túlsúlyát biztosítja a vallásiakkal és erkölcsiakkal szemben, hogy a kisebb községek irányítását és anyagi fejlődését megfojtja a nagyobbak javára s hogy kiküszöböli az egészséges alkotmányosságnak, a különböző hatáskörök szétválasztásának látszatát is egy egészségtelen és zsidótlan hatalmi centralizáció érdekében. Szükség volt erre a statútum-átalakításra éppen a mai időben? Ezek azok a problémák, melyek megoldatlanságát sínlyi a zsidó közélet? A zsidó fiatalok korai redőinek kisimítása, a zsidó egzisztenciák fenyegetett gátjainak betömése ezerszer sürgősebb és fontosabb feladat volna. Hogy a magyar neológ zsidóság csak olyan vezetőket tudott magából kitermelni, akik épen ezeket a lényegtelen kérdéseket tartották mindenekfelett fontosnak — ez mutatja a maga igazi mélységében a haladó magyar zsidóság belső válságát.

Nem csodálhatjuk, hogy igazi vezetők, irányítók hiányában egyes gondolkodó fejek a kétségbeesett reformok útját propagálják. A magyar zsidóság keresi és nem találja a helyét. Előttünk fekszik a gazdasági élet egy kitűnően és igen képzett kapacitásának elaborátuma, melyben Magyar Nemzeti Zsidó Egyház alapítását, a magyar zsidóságnak a zsidó népiségből való teljes kivetkőzését propagálja. A másik oldalon egy kiváló és mélyen gondolkozó fiatal zsidó író a népi kisebbség irányában való zsidó újrászervezkedést sürget. Ezek a kétségbeesett receptek csak tünetei a mélyenfekvő válságnak, melynek történeti okaira rámutattunk. Mi nem hisszük, hogy ezt a válságot meg lehetne oldani alkalmi módszerekkel, a még köztünk élő közéleti kiválóságok időről-időre való összehívásával. Nem látjuk helyes megoldásnak a cionizmust, a zsidó nemzetiség jelszavának elfogadását sem.

A válságból kivetelő út szerintiünk

csak a belső regeneráció útja lehet: a vallásos komolyság megújódásának, a zsidó bensőségek feleledésének útja. Ne a régi idők elkoptatott jelszavait ismételjék, ne más viszonyok közt kialakult harci módszereket alkalmazzanak gépiesen a zsidóság új problémái között. Megújódott zsidó közösségre van szükség, mely végig tudja gondolni sorsunk új problémáit és amelynek van ereje, hogy vezetőitől megkövetelje a helyes szembeszállást e problémákkal.

„A politikus ne bíraskodjék”

Figyelemre méltó cikket olvastunk e címen az egyik napilapban dr. Boda Ernő ügyvéd tollából. Azt fejtette a szerző kiváló jogi érzékkel, hogy a bíróságok függetlensége mindeképpen megóvando a politika befolyásától, különösen oly esetekben, mikor az illető bíróság — mint a Közigazgatási Bíróság a magyar jogban — nemcsak a szorosan vett jogi, de közigazgatási felügyeleti szerepet tölt be és e minőségében kimondottan a közigazgatásági hatóságok felett kell állnia.

Könnyű belátni ennek az álláspontra helyességét a felekezeti közigazgatásra való alkalmazásában is. Itt is a legnagyobb mértékben ügyelni kellene arra, hogy adminisztratív befolyások és politikai tekintetek ne érvényesülhessenek a felekezeti bírói szervek működésében. A községkerületi bíráskodás mai rendszere semmiképpen sem felel meg ennek az elvnek, különösen nem a VI. községkerületben, melynek képviselőjét majorizálja a pesti hitközség — az a hitközség, melynek elnöke egyúttal elnöke a községkerületnek is.

Hogy ez az álláspont mennyire nem felel meg a jog szellemének, az világosan kiténik dr. Boda Ernő okfejtéséből, melynek vezérszója az, hogy „a bíró ne politizáljon s a politikus ne bíraskodjék”. A csodálatos csak az, hogy a kiváló szerző, aki a hitközségi politikában Stern Samu legközvetlenebb hívei közé tartozik, nem találja szükségesnek, hogy a közületek egészséges szellemének ezt az alapelvét megmagyarázza a hitközségi politikában uralkodó tényezőknek is. A zsidó közéletben befelé már nem reklamálja a demokráciát oly hevesen és őszintén, mint azt kifelé teszi. De lehet-e hatása oly demokratikus követelésnek melynek őszinteségére rácsófol az illetőknek magatartása a hozzájuk legközelebb álló felekezeti politika területén? A politikus ne bíraskodjék — de vigyázzon arra is, hogy politikai meggyőződése összhangban legyen minden téren való közéleti magatartásával.

A palesztinai véres események

Halottak, sebesültek Jaffában és Tel-Avivban

Palesztinában ismét vér folyt és zsidó halottak, egész utcák és városnegyedek álltak lángokban. A múlt héten egy Nablusban meggyilkolt görög származású zsidó temetésén tüntetés robbant ki, melyet a felizgatott arab nacionalisták beavatkozásra feljogosító ürügyként használtak fel. Az izgalom átterjedt Jaffára, melynek zsidó negyedén csakhamar úrrá lett a fanatikus csövesek terrorja. Más városok arab lakossága is követte a példát. Egy hét szomorú mérlege: tizenkilenc zsidó halott és százharminc sebesült. Jaffa zsidó negyede tűz martalékává lett.

A kormányhatóságok igyekeztek gátat vetni az erőszak pusztításának: elrendelték az ostromállapotot. De szervezett akcióval állnak szemben: arab részről általános sztrájkot proklamáltak s a helyzet a jelen pillanatban tragikusan feszült. A sztrájk kimondott célja, hogy a kormányt a zsidó bevándorlás beszüntetésére és a zsidók földvásárlásának betiltására kényszerítse. A zsidó bevándorlás úgyan jólétet, magasabb munkabéretet, rohamos szociális, higiénikus és kulturális emelkedést jelent Palesztina arab lakóinak is, azonban a könnyen fanatizált tömeg a faji és vallási gyűlölet jelszavától felülzelve szolgálja az arab munkaadók és földbirtokosok érdekeit, akik a zsidókkal bevonuló magasabb munkabérektől elmaradott gazdálkodásuk rentabilitását féltik. Ezért tüzelik a könnyen fanatizálható arab tömegeket nacionalista jelszavakkal — ezért akar-nak erőszakkal gátat vetni a zsidók bevándorlásával együtt járó kulturális emelkedésnek. Ezért folyik a vér és borul-nak lángba zsidó otthonok ma a zsidóság ősi földjén. Palesztinában.

A palesztinai véres eseményekről szóló első híradások után későbbi, részletesebb jelentések számolnak be a vérontás keletkezéséről. Az első tüntetések Tel-Avivban abból az alkalmából keletkeztek, hogy a zsidók csoportosan tértek vissza egy Israel Chasan nevű Szalonikiból bevándorolt zsidó temetéséről, aki Tulkarem közelében egy autóbusszon utazó társaság ellen intézett arab ortvátadás során halálos sebet kapott.

A rendőrség megiltotta, hogy a temetésen beszédek hangozzanak el; a temetés résztvevői azonban csoportosan vonultak fel a telavivi városháza elé, ahol Israel Rokeach alpolgármester és Dov Hoz városi tanácsos beszédet intéztek a tömeghez. A városháza elhagyása

után összeütközésre került a sor a rendőrség és a tömeg között, melynek során a tömegből közöport zúdítottak a rendőrökre, amire ezek sortízzel feleltek. A tüntetők közül harmincan megsebesültek. Számos tüntetőt letartóztattak.

Vasárnap azután Jaffában az arabok tüntettek s nagy tömegben vonultak fel Tel Aviv felé. A rendőrség itt is megkísérelte a rend helyreállítását, ami azonban nem sikerült. Ezek a zavargások már komoly jelleget öltöttek és számos halálos áldozatot is követeltek. Fokozódtak a zavargások, mikor híre terjedt, hogy a Petach Tikva és Kfar Saba közti úton polgári ruhás utasok autójukból két arabot megöltek. A tetteseket nem sikerült kézrekeríteni; a rendőröktyúk a nyomon egy arab munkatáborhoz jutottak. A legsúlyosabb zavargások azután hétfőn reggel törtek ki. Ekkor arab bandák meg akarták rohamozni Tel Avivot, azonban fegyveres ellenállásra találtak. A Schapiró-negyedben, Kerem ha-Teimanimban és Tel Aviv és Jaffa határán véres ütközetek játszódtak le. Jaffában és Tel Avivban is számos zsidó házat

gyújtottak fel. A zsidó halottak száma tizenötre, a sebesülteké nyolcvan fölé emelkedett, akik közül 9-nek az állapota rendkívül súlyos. Arab részről kiadták az ismeretes általános sztrájk-jelszót. Jeruzsálemben is támadást kíséreltek meg a zsidó városrész ellen, ezt azonban a rendőrség megakadályozta. Más helyeken is voltak kisebb összetűzések és tüntetések. Keddén a nyugalmi helyreállt. Jaffában azonban a zsidók és arabok közötti viszony továbbra is feszült: a zsidók, akik kívül laknak a zsidónegyedben, elhagyják lakásukat és a zsidónegyedbe költöznek melyet viszont az ottlakó arabok hagynak el. Több száz zsidó elhagyta Jaffát és Tel Avivba menekült.

A hétfői véres harcok zsidó áldozatainak temetésén újabb tüntetések kitörésétől lehetett tartani, ez alkalommal azonban nem került sor arab támadásra. Israel Rokeach alpolgármester és Jicchak Grünbaum, a Jewish Agency végrehajtóbizottságának tagja, búcsúztatták a halottakat és tettek hitet a palesztinai zsidóság élni akarása és jogai mellett.

Nürnberg folytatása — Bayreuth

Irta: jánosi Engel József udv. tanácsos

A róka savanyúnak találta a szőlőt, mert el nem érthette. Aesopus meséje jutott eszünkbe, midőn a legújabb német kiáltványt olvastuk. Arról szól, hogy a bayreuthi Wagner-előadásokat a nemárják nem látogathatják, mert a német mythologia csakis az árja fajt érdekelheti, amiért is nemárjáknak tilos az abból meritett zenedráamákat nézni.

Hogy a tilalom kizárólag a zsidók ellen irányul, ezt bővebben fejtegetni nem szükséges, bár a körmönfont indokolás csakis „nemárjákról” szól. Ezt a „csapást” a zsidóság el fogja türelemmel viselni, annál inkább, mert alig

híhetjük, hogy mióta a nemzeti szocialisták uralkodnak Németországban, volt-e a világon zsidó ember, aki Bayreuthba zárandokolt volna. Ebből a szempontból tehát a tilalom teljesen felesleges volt, mert az a „veszély”, hogy nemárják fognak a folyó évben Bayreuthba menni, egyáltalában nem forog fenn.

Aki azonban kissé a kulisszák mögé tekinthet, tudni fogja, hogy a tilalomnak valódi oka egészen másutt keresendő. Már az 1933. és 1934. években lezajlott bayreuthi előadásoknál tapasztalható volt a látogatók számának nagymérvű csökkenése, mert — a zsidók hiányoztak, akik azelőtt tömegesen jöttek oda. Mult évben a szokásos szünetév lévén, az új előadásokat már 1936. és 1937. években tartják meg. A folyó évre szóló meghívókat a régi szokáshoz híven már a lefolyt év utolsó hónapjában és ez év elején az egész világba szétküldték, mert a látogatók legnagyobb része már félével előbb biztosítani szokta a helyét. Nem kétséges, hogy az 1936. évre remél előjegyzések száma oly csekély volt, hogy ennek bevallása óriási fiaskót jelentene.

TAUBER

**PENZIÓ ÉS ÉTTEREM
A B B A Z I A**

Elsőrendű orth. kóser
konyha. Szobák minden
komforttal, teljes penzió-
val olcsó árban!

**Prospektust küldünk!
TELEFON ABBAZIA 376.**

Az 1933. és 1934. években a gyér látogatók száma miatt az állampénztár többszázezer márkával volt kénytelen a deficit fedezéséhez hozzájárulni, leginkább olyképp, hogy a vásárolt jegyeket a nemzeti szocialisták hívei közt szétosztották, nehogy felüres ház előtt tartanak előadásokat.

Most tehát bevallani, hogy az előjegyzések száma oly csekély, hogy az az előadások teljes beszüntetését tenné indokolttá, valóban lesújtó bírálattal lenne a jelenlegi rezsim működése fölött. Nem jelentene mást, mint hogy a nem-árják sokkal nagyobb érdeklődést tanúsítanak a német mythologia iránt, mint maguk a németek. Szükséges tehát előre — ügyről gondoskodni. Lehet most előállani azzal, hogy — természetesen a német vér tisztántartása érdekében — multhatatlanul szükségesnek mutatkozott az említett tilalom kibocsátása, tehát megéri ez a szempont a nagy áldozatot, melyet Bayreuth érdekében hozni kell. Szóval miután a zsidók amúgy sem mennek Bayreuthba, de ennek bevallása mégis visszataszító a jelenlegi rezsim gondolkodásának tehát — pour l'honneur du drapeau — kellett egy tilalmat publikálni a később feltétlenül bekövetkezendő nagy pénzalapozatok igazolására.

Pedig mennyi zsidó vonatkozás fűződik Bayreuthhoz! Az épület jórésze zsidó adakozásokból ered, a németek

nem nagyon voltak hajlandók a „Patronatsschein”-jegyzésekre. Wagner, aki „legszentebb” művének nevezte a „Parsifal”-t, zongorakivonatának elkészítésével Rubinstein József fiatal zongoraművészt bízta meg; — az eredeti zongorakivonatokon, kiadott 1880. körül, Wagner neve alatt ott díszelg „Josef Rubinstein”. Az új kiadásokon ez a név természetesen hiányzik. A „Parsifal”-t pedig Herman Lévi tanította be és ő dirigálta az első években az előadásokat. A „Meistersinger” zongorakivonatát szintén zsidó, a lengyel származású Carl Tausig készítette. A bayreuthi Wagner-muzeumban sok zsidó embertől származó ajándéktárgy talált elhelyezést, — szóval a zsidók látogatását lehet megtiltani, de a bayreuthi zsidó vonatkozásokat még a legmerészebb nemzeti szocialista kitalálásokkal sem lehet megsemmisíteni.

A róka idegenkedése az állítólag spanyul szöllőtől érthető, — így kell érteni a bayreuthi tilalmat is. Bayreuth és Nürnberg földrajzilag is nagyon közel vannak egymáshoz, csak egy órai vonatávolság választja el.

A bayreuthi tilalom méltó kiegészítése a múlt évi „Nürnbergi törvényeknek”. Ujabb fényes igazolása igazság-szeretőknek és vezérük ebből fakadó legújabb kijelentésének, mely szerint ők a zsidóságot — sohasem bántották!

dasági bojkottot és a zsidóság rendszeres elorsavoltását jelenti. Ami a zsidó kivándorlók elhelyezkedését illeti, számolni kell azzal, hogy megjelenésük új hazájukban nem jelenti az ottani munkanélküliség súlyosbodását, mert számos esetben a bevándorló zsidók új vállalatokat alapítottak, melyek új hazájukban szereznek munkalehetőségeket. A bevándorlóknak körülbelül fele Palesztinában található elhelyezkedést. A kivándorlóknak szükségük van megfelelő kiképzésre, továbbá kezdő tőkére, hogy megfelelően elhelyezkedhessenek. A minimális költségek három millió fontra rugnak; ebből két milliót Amerika zsidósága fog összeadni és a harmadik milliót is a fele már együtt van; ezt a hatalmas összeget három nagytelek család adta össze! Sir Herbert Samuel végül az egész világ zsidóságához intézet szavait: hallják meg a német testvéreik segélykiáltását és járuljanak hozzá megmentésükhöz.

Új állomások.

A német zsidóság fokozatos sorvadását, társadalmi és gazdasági kirekesztését mutatják egyes epizódok. Nürnberg Fink nevű városi tanácsosa megállapította, hogy a város iskoláiban még mindig nagyszámú zsidó tanuló van. Hogy ezen az állapoton segítsen, azzal a tervvel fordult a bajor kultuszminiszteriumhoz, hogy a zsidó elemi iskolai tanulókat az egyik iskola egy barakkjában helyezték el és egy nyugalmazott zsidó tanítóval taníttassák. A miniszterium e tervet kitérőnek találta és az egész országban be akarja vezetni; időközben azonban az összes nürnbergi zsidó szülők kivették gyermekeiket a városi iskolából és a zsidó iskolába iratták be, úgy hogy a jövő iskolaévtől kezdve Nürnberg városi iskolái zsidómentesek lesznek.

A „Deutsche Volkswirtschaft” című folyóirat közli, hogy az idén a husvéti tojáskereskedelem már teljesen zsidómentes volt. Még tavaly volt a zsidó közvetítőkereskedelemnek némi szerepe. A nemzeti szocialismus uralomrajutása előtt zsidó kezekben volt a tojáskereskedelem 96 százaléka. Az utolsó két év tisztogató munkája során sikerült a „megbízhatatlan” zsidó kereskedőket kikapcsolni és 1935. novemberében az egész németországi tojásbehozatalban és nagykereskedelemben nem szerepelt egyetlen zsidó kéz sem. „A német tojáskereskedelem mintaszerű munkát végzett” — írja a lap, s megállapítja, hogy a baromfikereskedelem terén hasonló a helyzet.

ZSIDÓ VILÁGKRÓNIKA

A német zsidók segélykiáltása.

A német zsidóságnak a nemzeti szocialista rendszer fojtogató nyomása alatt ma már csak egy életproblémája van: hogyan lehetne elhagyni Németországot és más országban otthon találni? A peszach-ünnepen a berlini zsidó segélyszervezetek Frankfurt, Köln, Hannover, Lipcse, Mannheim és Kalsruhe zsidósága köréből jelentéseket kaptak amelyekből kitűnik, hogy e városok zsidóságának több mint fele már ott tart, hogy a vagyonának értékesítéséből kapott összegeket éli fel — mikor ez a pénz elfogyott, nincs más lehetőségük, mint az éhhalál. Az összes jelentések ebben a segélykiáltásban esúcsosodnak ki: Bárhová elmegyünk, bármilyen munkát vállalunk, csak segítsétek, hogy kijussunk innen! Ennek a helyzetnek egész tragikumát csak az mérheti fel, aki tudja, hogy a német zsidók mily szívvel-lélekkel vallották hazájuknak Németországot, mily büszkék voltak német műveltségükre és mily áldozatkészséggel vették ki részüket a világ-

háború szenvedéseiből és vérvesztéséből is.

Hol a segítség?

A németországi zsidók segélygyűsülete tervet dolgozott ki, hogyan lehetne 12,000 német zsidót új hazájában letelepíteni és kereső foglalkozáshoz juttatni. A költségek 200,000 frankra rugnak; ehhez járul 100,000 font üzemi tőke, amit az első évben visszafizetnének. A német zsidóság két vezető egyénisége Amerikába utazott, hogy e terv megvalósítását egyengesse. Ujabb Ausztrália is késznek mutatkozott bevándorlók befogadására.

Sokkal nagyobbstílusú az a terv, melynek értelmében Sir Herbert Samuel akarja megmozgatni a brit birodalom és Amerika zsidóságát. E terv 100,000 fiatal német zsidó letelepítését akarja lehetővé tenni és e célra három millió font összegyűjtését tűzi ki célul. Sir Herbert Samuel peszach ünnepén a london-west endi zsinagógában beszédet tartott, melyben rámutatott a német zsidóság tragikus helyzetére és arra, hogy a nemzeti szocialista rendszer a teljes szociális és gaz-

A Zsidó Élet

**minden magyar zsidó lapja
Fixessen elő!**

A zsidó gimnázium

legutolsó nyilvános szereplése nem a tanulmányi versenyek sikereivel volt kapcsolatos — amikről persze annak idején mindig nagyon szerények voltak a sajtótudósítások —, hanem a legutóbbi sajnálatos diákmozgalmakkal, amikor viszont hallatlan hangoskodással, de ferditésektől és ráfogásoktól vissza nem riadva emlékeztek meg elsősorban egyes jobboldali lapok és velük együtt a pesti hitközség hivatalos orgánuma is. A cionizmus védelme nem a mi dolgunk. De fáj nekünk, hogy a zsidó iskolát így megrugdosták és bűnbakot keresnek, hogy az igazi bűnös, ha van, megbújhasson. És azután fáj, hogy az ország első oktatásügyi tekintélye, a kultuszminiszter úr is úgy nyilatkozott, hogy itt mélyre nyúló bajok vannak és nemcsak a diákok bűnösek abban, ami történt, hanem a tanárok is. Igaz, hogy ez nemcsak a zsidó gimnáziumra vonatkozott, de rá is. Ez utóbbi főképp azért bánt bennünket, mert a pesti zsidó hitközség oktatásügyének intéző faktora, akik amúgy is szívesen ütnek egyet-egyét a tanárokon, akár rászolgáltak, akár nem, most erre szinte főúrról kapnak biztatást. Éppen ezért bele kell alaposan néznünk a dologba.

Mindenekelőtt megállapítjuk, hogy nemcsak a zsidó leánygimnázium növendékei szerepeltek ebben az ügyben, hanem még kb. 12 középiskoláé, közöttük szerzetesi iskola növendékei is. Kitént továbbá, hogy a társadalmi keserőségek már a kisdíákság lelki egyensúlyát is fenyegetik: nem zsidó ügy ez, hanem társadalmi és elsősorban paedagógiai kérdés. Itt csak egy helyes védelem és gyógyítás van, ha a gyermeket nem hagyjuk magára a kínzó problémákkal. Igenis, a felnőtteknek, szülőknél és elsősorban a paedagógusoknak kell a dologgal törődniük. Ne mondja senki, hogy ez nem iskolai téma, ez kívül esik az iskolai oktatásügyi hivatalos keretein. Veszedelemes kényelmesség volna ez! Igenis, a szülőknél és az iskolának kell megkérdeznünk a kiskisájtól: mit láttál, mit vetél észre és mit gondolsz hozzá? Hátha már a „meglátásban” találunk korrigálni valót és korrigálhatót. Jobb és okosabb, ha ehmdjára nekünk és mi felvilágosíthatjuk őt, mintha magára hagyjuk vele és türjük, hogy az megértetlenül és az uccai szennytől meg nem tisztítva erjedjen lelkében tovább.

De erre kellően fel kell szellemileg szerelni és fegyverezni a tanárságot is. A tanár magától csak ritka esetben készülhet erre fel. Idejét és erejét rendszerint az élet gondja és maga a tudó-

mánya foglalja le. A tanárság ebben a kérdésben aligha hibáztatható. És épen nem a mi zsidó gimnáziumaink kitűnő tanárai. De ott vannak a konzulok! Videant consules! De nem oktan megortálással, hanem egyrészt a tanárság kellő szellemi felszerelésével a métely elleni védekezésre, másrészt pedig a tanár iskolai dólgán túlmenő feladatokra való lelkesítésével. Ennek pedig egy pozitív és egy negatív feltétele van. A pozitív: a tanárt mentül inkább mentesíteni a megélhetés durva gondjaitól! A negatív: ne tessék ok nélkül is a tanárban keresni a bűnbakot és ne tessék a tanárt lenézni! A tanári munka is van olyan ne-

mes valutája a zsidó szellemiségnek, amely megérdemli — a brüszkírozás helyett a megbecsülést. Megmondjuk egész nyíltan: ha terhel valakit mulasztás ebben a kérdésben, akkor a Pesti Izr. Hitközség oktatásügyi előljárósága az, amely nem tette lehetővé, de egyúttal az iskola feladatává is, hogy a latin és a matematika körén túlterjedő szellemi érdeklődését is fogja meg az ifjúságnak és munkálja azt is.. Bizonyos, hogy ehhez pénz, szív és hozzáértés kell. Ezzel kell rendelkeznie a Pesti Izr. hitközség oktatásügyi előljárójának! Ha nem rendelkezik, adja át a helyét megfelelőbb erőnek, aki nem a kancsukájára büszke.

13 pengő a vallás gondozás szolgálatában Keserű riport a helyőrségi kórházból

Igen, sokszor halljuk bankettasztalok, ünneplő vacsorák szónokaitól, hogy pusztul az ország lakossága. Igen gyakran olvashatjuk a pesti rabbióság elszomorító és szívfaecsaró jelentéseit a kitérésokről, amelyek leggyakrabban gazdasági magyarázatot adnak. És még többször látjuk zsidó sajtóorgánunk hasábjain felbukkanni azokat a szenzációs közléseket, amelyek szerint a pesti izr. hitközség belátva az „elmúlt rendszer” okozta mulasztásokat és belátva továbbá azt, hogy a kitérésök tényleg aggasztó jelenséget mutatnak, „vallás gondozó” belmissziós szervet létesít. Amint értesültem, illetőleg olvastam, a hitközség el is készítette a vallás gondozó „pjctiljetkát”. El is készítette természetesen, mert a hitközségi falanszter-adminisztrációnak mégis csak föl kell mutatnia valamit. De, hogy fest valójában a vallás gondozás, erről óhajtanék röviden beszámolni. Ha lesznek olyanok, akik e cikk után szubjektívnek fognak tartani, azoknak már jóelőre azt üzenem, hogy annyi adattal rendelkezem, hogy abból nem egy, hanem több cikket is írhatnék és ezen adatok olyan kompetens forrásból származnak hogy azoknak valódiságáról vitázni is felesleges.

Az elmúlt héten Pesten voltam és egy barátomat, akit a katonáskodás erősen megviselt — a helyőrségi kórházban látogattam meg. Ott fekszik szegény még most is. Vidéki fiú lévén, igen kevés látogatója volt, így természetesen kitörő örömmel fogadott. Beszélgettünk az ottani viszonyokról, a katonai életéről, az ellátásról. Beszélgetésünk közben egyszerre belép egy katolikus pap, odamegy betegéhez, ágyuk mellé ül, beszélget velük látszik hogy vigasztaló szavakat mond. Néhány perccel később egy ismert református pap jött a kór-

terembe és körülbeül ugyanezeket csinálta azzal a különbséggel, hogy apróbb ajándékokat oszogatott. Egy darabig nézegettük a dolgot, egyikünk sem szólt egy szót sem... aztán szinte félve, hogy a válasz nemleges lesz, megkérdeztem barátomtól: mondd, mikor jönnek hozzátok a rabbiok? Az olvasóközönség bizonyára kitalálta már a választ, amit barátomtól kaptam. Azt mondta, hogy bizony oda zsidó papok nem járnak. És akkor ezt mondta nekem: nézd, tudod, hogy nem vagyok olyan vallásos, talán nem is vagyok olyan, amilyennek lennem kellene, de azért néha olyan jól esnék, ha idejönne egy ember, egy pap a felekezetemből és beszélne velem, ha vigasztalna, mert olyan fájda!maim vannak. Ha azt mondaná: embertestvérem, lesz még másként is. Tudod, az ember talán nem is hinné el, de mégis jól esnék. Így úgy érzi magát az ember a többiekhez képest, mint a kiveret kutya... Mit mondott Heine? „Zsidó is, szegény is, beteg is...”

Nem szóltam egy szót sem a megindultságtól csak magam elé néztem és arra gondoltam: mit is olvastam az elmúlt hetekben a vallás gondozásról. És keserűen állapítottam meg abban a pillanatban ott, a helyőrségi kórházban, amint az ablakon besütött a nap és barátom fokó arcát a láztól csillogó szemét nézegettem, hogy humbug, amit írnak, amiről beszélnek...

Mély tisztelettel kérdezem meg azoktól az uraktól ott fent, ahol bizonyára tudnak ezekről az állapotokról: nem gondolják, hogy tenni kellene valamit, mert ez így nem maradhat, mert ez így vérlázító? Nem gondolják az urak, hogy azok a lelkek, azok a zsidó lelkek, akik ott a kórházi ágyon még névleg zsidók,

ha magukra hagyják őket, ha nem éreztetik, hogy ők is zsidók, ők is testvéreink; annak ellenére, hogy hitközségi adót és gabellát nem fizetnek és templomüléseket nem váltják ki, — ha kijönnek a küzdelmes életbe, amely sokak, így a barátom részére is nem élet, mert állástalannál kell kóváyogniok, — nem gondolják, hogy ők is a kitérés útját választják?

Tudjuk, hogy a hitközség költségvetésében fel van véve egy összeg a kórházi vallásgondozás-céjaira, sőt azt is tudjuk, hogy van egy fiatal pap is, akire a zsidó kórház lelki gondozását bízák. Ez eléget is tesz köteletségének, sőt „jövendelméhez” mérten túl sokat is tesz. Ez a fiatal pap havi 13 pengő fizetést kap (hányadrésze ez a 4 és félmilliónyak? Talán 3 milliómodrésze.) Tehát a hitközség vallásgondozás címén ilyen hatalmas

összeget ad ki, akkor senki előtt nem lehet csodálatos, sőt elképesztő az, hogy fiamk — a fiatalok — napról-napra elhagynak bennünket és átmennek a „napos oldalra”.

Mi itt a teendő? Gyorsan segítsünk, amíg nem késő. Tudomásom szerint vannak a hitközségnek körzeti segédlelkészei, nem lehetne rendszeren megfizetni és katonai és egyéb kórházak látogatására felhasználni, nem lehetne ezen fiatal és többnyire tehetséges fiatal papok előtt vázolni a kérdés nagy horderejét, akik aztán sikeresen tudnák betölteni missziójukat? Ma már nemcsak az a fontos, hogy a pap egész nap a szobájában üljön, hanem menjen ki az életbe és gyógyítson ott lelkeket, ahol lehet és hozza vissza az életbe azokat, akik innen el akarnak menni.

Boross Imre

A budai második „mánistano”

Irta: Lówy József,
a budai izri hitközség képviselőtestületének tagja

Budának 250 év óta van egy második Purimja. Az idei szeder-estéken a haggada emlékeiseibe melyévé önkéntelenül is szemembe ötlött az az analógia, mely a haggada Micrájímja és a pesti fúziós harc között mutatkozik a budai zsidókra vonatkozólag. Mindön tévedés elkerülése végett sietek kijelenteni, hogy a fúziós elnyomási törekvésekre gondolok, melyek a tíz csapásnál is többel fejegetik a budai hitközséget. De erre a problémára már nem ad nekünk teljes megnyugvást a haggada „mánistano”-ja, ehhez egy második, speciálisan budai „mánistano”-ra lenne szükség.

A haggada „mánistano”-jában a gyermek négy kérdést intéz atyjához. Miben különbözik — kérők a haggadában — ez az este a többiktől... Bölcsenink a góluszt „lájlo”-nak (éjjel, sötétség) nevezzik. A második budai „mánistano” azt kérdezi: miért más a budai gólusz (sötétség), más, mint mind a többi az egész világon?...

A budai „mánistano” első kérdése: Ugy hallottuk a legutóbbi VI. községi kerületi közgyűlésen és olvastuk máshol is, hogy azért kell Budának Pesttel fúzióználni, mert már mindenütt felállították a 42-es ágyúkat és valamennyit belőtték állásainkba. — A mi válaszuk erre: miféle harci taktika az, hogy egyetlen pontra akarják tömöríteni az egész hadsereget? Hiszen épen ellenkezőleg, minél szélesebb fronton kellene fejfejtészní, getrent marschieren v-reint schlangen! (A legújabb fegyvernem a repülőgép bombái ellen meg különösen!)

A második kérdéshez: Jákob ös- atyjánk, midőn Ézsau ellen vonult meg-hagyta: „Oszojlatok két táborra. És ha Ézsau megtámadná az első tábort s meg- yerné, legalább a második tábor menekülhessen.” Kérdjük már most: ha mind

a három zsidó tábor az Országos Iroda, a Pesti Községkerület és a Pesti Hitközség élén ugyanaz az elnök vezérlekedik és annak gyenge vagy téves vezérlele döntő vereséget hoz a zsidóságra, maradna vajjon ménteg a zsidóság egyetlen rétege számára? Hiszen egyetlen csapás a zsidóságnak mindhárom táborát elpusztítaná, helyrehozhatatlan vereséget zúdítána mindnyájunkra. — míg ha mind- egyik hitközség külön, a saját vezéreinek parancsára, aki ismeri jól a saját katonáit, ismeri a saját terepét és tisztában van a már vereséget szenvedett másik vezér katasztrófájának okait is, harcolhatna — az egyik hadsereg vezérének presztízsén, esett csorbát kiköszörülhetné a másik hadsereg jobban tájékozott, kevesebbet kérkedő, bölcsőbb vezére.

A harmadik kérdéshez: Midőn az Ur megparancsolta Mózesnek, hogy menjen Fáraóhoz, szóljon neki, hogy engedje el Izráel népét, akkor Mózes magával az Urral is szembeszállott, mondván: „Izráel fiait sem hallgatnak reám, hogy hallgatna reám Fáraó?” — Mi, budai zsidók méltán kérdezzük a pesti hitközség vezérétől: hogyan remélheti, hogy az szavát majd a leglétkezebb helyen meghallgatják hiszen méltán a szemébe mondhatják: Te akarod előttünk képviselni az egész zsidóságot, köztük a budai zsidókat is? Hogy kívánhatod tőlük, hogy komolyan vegyék érvidet, hogy komolyan meghallgassunk, mikor te sem veszed komolyan sőt meg sem hallgatód budai zsidó testvéreid, akik váltig kérnek, hogy hagyd őket békében?!

A negyedik kérdéshez: Mi lehet az oka annak, hogy az aránytalanul sokkal kisebb budai hitközség nem akar beolvadni a hatalmas, nagy pesti hitközségbe? — A választ a haggada adja meg rá: „Ávódim hojimu lő-Páro bö-Micrá-

im.” Mi már voltunk szolgáló Fáraónak Micrájímában, mi már ottunk a rabzsolgá- ság keserű kenyérért, nem kérünk többet belőle. Pedig Egyiptomban egy régi, elismert, hatalmas címastia sarja a Fáraó volt a rabszolgatartó!

„Egyiptomból kivezetett bennünket az Ur erős kézzel és kinyújtott karral.” „Kinyújtott karra” azért volt ott szük- ség, mert ott is voltak olyanok, akik nem akartak felszabadulni, sőt nagy garral mondták, hogy „jobb nekünk szolgának lennünk Micrájímában, mint éhen hal- nunk a pusztában.” — ezeket valósággal „kinyújtott karral” kellett kirántani, kiráncigálni Micrájímából. Ezekre célozva mondja más helyütt a haggada, hogy ha nem vezetett volna ki bennünket a Min- cenható Micrájímából, még ma is rab- szolgaságban sanyıldódnánk.

És mondá az Ur Mózesnek: „Ime a törvények, melyek élejtük kell’ terjesz- tendek... Ha zsidó szolgát vásárolsz, hat évig szolgáljon, a hetedik évben el kell bocsátanod... És ha a szolga azt mon- daná: szeretem a gazdámat, akkor amug csak él szolgád maradjon!”

Aki nem becsüli meg a szabadságot, az nem is érdemli meg! Szíves figyelmébe ajánlom ezt a túlsó paron levöl- nek, akik olyan könnyen hajlamosak arra, hogy keresztülgázoljanak testvéreink jo- gain, szabadságán, függetlenségén, önál- lóságán. És budai testvéreim! sem óvhat- nom eléggé most a sorsdöntő hitközségi választások küszöbén a pártos szénv- délytől, amely soha többé helyre nem hozható katasztrófát zúdíthatna ősi budai kehlánkra...

Emlékszel-e?...

Emlékszel-e, pajtás? zivatar is járta, de Ó minéhünk mekgyegyelmezett: kettevált a tenger, ahogy léptünk, visszahúzódtak a fellegek.

Perelt Vele, nyelvelt az álmokatlátó, a megkísérlett átkot szórt Reá s Ó világrongót mosollyal nézte s a gyümölcsös jószág zamatját küldte rá.

S most itt ülünk: volt újra sáskajárás, volt, hogy elvesztett az elsőszülött, volt már tűz, volt dögvész és a lábunk hullámtaréjba, köbe ütközött.

Most itt ülünk kegyvesztett! s számolunk már nem vagyunk oly közel, hogy [beszélhessünk Vele.

Várunk és olykor gondolunk Reá — nap napra hull és évek évre.

Nem nyelvünk és nem is átkozódunk, csak várunk: friss vizet fakaszt-e még a szó? ketteváltik-e mekgyegyszer a tenger? lesz-e dal végre, sima, altató?

Lesz-e csoda, hogy reggelrekeleve éhes tenyerembe édes manna hull? vánszorgó lépted terül egyenesbe s elötted tűzszlop két várralánul?

TAMÁS SÁRI

— A Csáky-utcai ifjúsági csoport hétőn este kultürestét tartott, amelyen G'ang Erzsébet, Hoffmann Gabriella, Kálmán Tibor, Klein Lilly, Mayer Henrik és Sass Mária szrepeltek osztatlan sikerrel.

Megpeticionálták

a pes'i hitközségi választásokat

Törvénysértések és szabálytalanságok sorát leplezi le Hámos Gyula nyug. százados panaszírata

Az emlékezetes ellenzék nélküli sipországi választások utóregzései még nem ültek el egészen. A hitközség egy tekintélyes tagja akit a törvénysértő alapszabályok alapján sok ezer más hitközségi taggal együtt megfosztottak szavazati jogától, panasszal fordult a vallás- és közoktatásügyi miniszterhez és arra kéri, hogy a választást semmisítse meg és rendelje el új választás tartását. A petíció indoklása röviden felsorolja mindamaz indokokat, amelyek ezt a választást formai és jogi szempontból is törvényellenesnek tüntetik fel.

A panasztevő Hámos Gyula ny. százados, aki a hitközségnek tíz év óta adófizető tagja és adójával hátralékban sines, előadja panaszírataiban, hogy a hitközség vezetősége tőle a szavazati jogosultságot megtagadta, arra való hivatkozással, hogy nincs a hitközségbe bekebelezve. Igen érdekesen mutatja ki a petíció, hogy a szavazati jognak ez a megszorítása, amely körülbelül 12.000 hitközségi tagot érint, törvényellenes, mert a törvényes rendelkezések szerint a hitközségi tagság közjogi köteletség, s a szavazati jog csak a tagságtól, de sem külön bekebelezéstől sem bekebe-

lezési díj lefizetésétől nem függ. Az alap-szabályok, melyek bekebelezési díj lefizetésétől teszik függővé e pont ellenében mondanak a törvényes rendeltetéseknél, tehát önmagukban semmivel.

Kimutatja a petíció az is, hogy a választáson leszavazhatott 1.800 oly hitközségi tag, aki adófizetési kötelezettségének nem tett eleget, tehát e részben is szabálytalanság történt. A szavazati közzéírása még látványos volt biztosítva: szavazófülkéje sem állott rendelkezésre. Szól a petíció a képviselőtestületi tagság körül lefolytatott üzérkedésről is, továbbá rámutat arra, hogy a hitközség adófizető tagjai közül aránylag majdnem kétszeres kevesen kerültek be a választói névsorba, és hogy ezeknek is mily csekély része szavazott le, ami szintén — tekintve, hogy csak egyetlen listára lehetett szavazni — az elégedetlenség jele.

A petíció a hitközségi tagok széles rétegeinek meggyőződését fejezi ki és megmutatja, hogy a választások után is mily nagy szükség van ellenzéki mozgalomra a hitközségi politika megtisztítása érdekében.

takarékossági megtartóztatásokra kényszerítő hitközségtől. Ez pedig tisztán világos matematika. A jogikai végkövetkeztetés minden titokzatoság nélkül ki is fejezhető számokban: jó néhány ezer pengőt jelentő számokban. A titokzatoság csak ott kezdődik, amikor az ügylet háttéré iránt kezdünk érdeklődni. Amikor az a kérdés vetődik fel, hogy: 1. Miért „üzlet” a macesz-ellátás? (És ezzel együtt kérdezve, miért „üzlet” a község tekintetében a hitközség részéről köteleességszerűen nyújtandó megnyugtató és biztosság a hecsér). 2. Ha már „üzlet” a macesz-ellátás, miután ez a hitközség egészé alatt bonyolódik le, miért nem lehet ennek az üzletnek peripetiáiba belelenni és számadásait a nyilvánosság ellenőrzése alá bocsátani. 3. Miért fizeti tulajdonképpen a hitközség alkalmazottait? Nem azért, hogy a dolgukat elvégezzék? És miért kell akkor a jól vagy akár igen jól elvégzett munkáért még külön jutalékot is „juttatni”? És ezt akkor, amikor a kancelláriai bölecséggel hattanórak és hitoktatások, kis vergődő tisztviselő-külcök és felkopottállú nyugdíjasok gyakorolja a költség és tiszteletredukció magasabbrendű közéleti rezonját!

— Mit gondol, tanár úr, mi lenne a macesz-ellátás vége, ha azt nem fektetnék kommersziális alapokra? Súlyos ráfizetés! Én mondom magának, súlyosan ráfizetne a hitközség. És aki ezt elhárítja, nem érdemel az jutalmat?

— Nem! Ezt — nyíltan és világosan kimondom — helytelennek tartom! Nem lehet jutalmat — pláne jutalékot, százalékosan jutalékot! — adni azért, hogy valaki jól megfizetett munkáját elvégezi. Hová jutna pl. az állam, vagy a főváros vagy bármely más nagy közössége, ha ezt az elvet magukévé tennék és alkalmaznák? Hát a felelősség, az erkölcsi öntudat, a köteleességérzet helyébe még a vallásos közösség keretén belül is a kommersziális lelkesedést, más szóval: „a hasznoska szagát”, a jutalékok akarják lendítő erővé avatni?! Persze nem csoda aztán, ha az emberi értékek lemerésénél is ehhez képest nagy eltulodások tapasztalhatók. A felekezeti közéletben is azok az ünneptel nagyságok, akik — nem azok. Tehát

Utazás a macesz körül

— Beszélgetés —

Személyek: 1. A természetes részvénytársasági igazgató — 2. A fakóképi, állástalan tanár

— Vajon szerencsém, direktor úr. Maga itt?

— Hát hol lehetnék?

— Maga nem utazott Palesztinába? Sem Abbázába? Pedig úgy látszik, a nagy választási diadal után indikálva van a tenger. Részint Abbázia, részint Palesztina tengerpartja szinte varázslatos erővel vonzza felekezetünk vezérférfiáit. Persze, kit-kit a maga egyénisége szerint. Az egyiket az abbáziai Kaszinó felé húzza a szíve, a másikat talán Palesztina macesz-üzlete érdekli. Érdekes is lehet megtudni, vajjon a tel-avivi kancellár pl. hány százalékos jutalékot kap a macesz-forgalom után. Hol jobb és kiadósabb a macesz-jutalék, Pesten vagy Tel-Avivban?

— Hogyan jut ilyen bizarr gondolatokra? Mit akar azzal a macesz-juta-

lékkal? Úgy céloz erre, mintha e pont körül valami titokzatos dolgot sejtene.

— Titokzatosnak nem is olyan nagyon titokzatos, aminthogy a matematika nem is szokott titokzatos lenni. Itt pedig elvégre is csak arról van szó, hogy valaki, aki egyébként kiválóan dotált tisztviselő, azért mert hivatali munkakörét ellátja, dús fizetésén felül a macesz-forgalom után még százalékos jutalékot is elfogad egyébként súlyos

Schlesinger Izidor rabbi úr szigorú felügyelete alatt

כשר

palack és kannatej, továbbá mindenféle tejtermék állandóan kapható és megrendelhető összes fiókjainknál és az orthodox izr. viszonteladóinknál.

Országos Magyar Tejszövetkezeti Központ m. sz.

Budapest, XI., Horthy Miklós ut 113-121.

Telefon: 58-8-40.

nem azok érvényesülnek, akik akár a felekezeti kultúrmunkában, tudományban, irodalomban, szóval a szellemi tevékenység terén excellálnak, hanem, akik — a hitéletben is jó kereskedőknek bizonyulnak. Még a felekezeti sajtó is csak ezek dicséretével van teli!

— Ez is célzás? Mire céloz?

— Hát nézze kérem, itt van pl. az egyik peszachi ünnepi szám. A címlapon feltűnően felhívja a figyelmet a két első cikkre. Az első az „Elnök úrról” szól, a második egy „beszélgetés” — a hitközségi kancellária főhatalmasságával. Az ember azt várná, hogy — választások után, az ünnepre készült számban, bizonyára arról fog szólni az első cikk, hogy nemcsak a választás eredménye szerint, hanem a felekezeti és vallásos közéletben már a régmúlttól fogva kifejtett tevékenysége, de még inkább a magyar zsidóság súlyos problémáinak megoldására iniciált akciói és terveit szerint is ő az, akire jól, sőt legjobban esett a választás, aki tényleg a magyar zsidóság igazi szellemi vezérségére elhivatott, arra teljesen felkészült egyéniség. Ehelyett bemutatja őt, mint a kommersziális élet igazi szerencsését, mintha azt mondaná, azaz hogy mondja is: „A zsidó közéletben is csak az az elvet követte, amit a tejből és vajból: kivárta a dagályt. Egyszer csak a vállára kapta az ár, kiderült, hogy ő a legalkalmasabb arra, hogy a hitközség elnöke legyen. „Hát ime: az a magyar zsidóság eleje, aki „ha nem is volt mindig fenéki tejfel az élet, a maga tejfelét mindig megtalálta.” Legalábbis az ünnepi szám szerint, amely egyébként nagy diplomáciai ravaszsággal csinálja a maga dolgát.

— No, mi a ravaszság?

— Hogy a címlapon „az elnök urat” hirdeti ugyan elsőnek és főattrakciónak, de az első cikk mégsem róla szól, hanem a nála is nagyobb potentátról. Hja, sohasem lehet tudni, kinek érdemesebb nagyot kövédat adni! Az első cikkben az Egyakarat „nyilatkozik”, még pedig „a prágai hitközség szociális terveiről”. Az ember azt hinné, — pláne, ha a nagybetűs sokatmondó címet látja: „Prága—Bécs—Berlin” —, hogy itt beható, részletes ismertetését és alapos méltatását fogja találni a „csupa égetően kulturális program-pontnak”, amelyek a három nagy közép-európai város zsidóságát foglalkoztatják. Ehelyett — annyit tudunk meg, hogy a „Pesti Izr. Hitközség is készen áll egy, a prágaihoz, bécsihez, berlinihez hasonló, nagyarányú szociális terv megvalósítására”, — bizonyos feltéte-

lek mellett: ha t. i. miként a prága-belvárosi és prága-külvárosi hitközségek is *fuzionáltak*, előfeltételül ez a fuziónálunk is megvalósulna. Hát ez az! *Fuzió* kell ahhoz, hogy a nagy magyar zsidó problémák megoldódjanak. Fuzió. Persze Pest és Buda között. Mert enélkül nincs jövő. Az objektivitás megőrzésének látszata kedvéért ugyan megemlíti lapírtásunk, hogy vannak, akik több sikert várnak a „detallirozott” munkától, mint a centralizáció-

tól, mégis az egészét úgy találja fel, mintha az Egyakarat nyilatkozata a fuzióról valóságos reveláció lenne. A sorok között olvasó azonban megérzi, hogy valójában a cikk írója sem esküszik a kancellári nyilatkozattalra — de akkor viszont miért a nagy „Aufmachung”? Miért kell a levegővel telt hólyagot olyan cirksuzi erőlködéssel emelni, mintha arannyal teli zsákok emelne?

Spectator.

Könyvek, irások

III. W. G. Hardy: *Ábrahám*

(Fordította: *Baktay Ervin dr.* — *Rózsavölgyi és tsa kiadása*)

Hardy nagyra vállalkozott. A mai ember logikájával és pszichológiájával akarja elfogadtatni Ábrahámot annak az embernek, amelyiknek a bibliai legenda sejteti velünk, Sikerült-e? Az az érzésünk, hogy írói eszközei nem voltak adekvátok a maga elé tűzött céllal és a vállalt feladattal. Hardy Ábrahámja nem a bibliai Ábrahám. A biblia monumentális alakja kicsit barokkos szilajságú, féktelen incéltaktoktól állandóan motorizált emberre változott. Mintha közelebb állana a biblia Góliátjához. Nem rajzolja elég bölcsnek, megfontoltnak, szelimeséggel kimagaslónak. Inkább erejével, szilajságával, szörnyű haragjával nyűgözi le embertársait, nem szellemi fölényével. Elmékedései nem a világ és a dolgok fölé emelkedő, nem a földi béklyéből kiszabadulni tudó lélek szárnyalásai, inkább a magába roskadt, a lenyugozott, sőt le-sujtott ember befelé fordulási vagy kábulatos rüvületben találja meg — szinte lázálomban — a maga Istenét. Semmit sem mutat meg Hardy abból, hogyan tisztul meg ennek a városi neveltségű, a bálványimádás atmoszférájában érlelődött fanatizájú és gondolkodású embernek a szelleme az Egyisten képzetének koncepciójáig, hogyan eszmél rá Ur város bálványainak vásári világában az időbeli korlátozottságon áttörő, térbeli formát nem tűrő, az örökkévalóságba teljességetlenség fogalmára. A könyvnek kétségtelesen legerőteljesebb részei azok, amelyekben Ábrahámot a földi lét realizitáskusabb fordulataiban és küzdelmében szerepelteti, a szerelmi mámor, a hatalmi tobzódás szilaj öröktöréseiben, de kevésbé sikerültek azok, amelyekben épen a bibliai Ábrahámot keressük. Túlságosan egy vonásra redukálta Ábrahámnak is, Sárának is a jellemét, de ez az egy vonás nem rajzolja körül alakjukat. Kétségtelesen vannak a „regény”-nek megkapó és nagy írói kvalitásra valló igen szép részletei (Ábrahám és Sára elhagyulása és újra összeleplezése, a Fáraó udvarának rajza stb.), de emberábrázolása kicsit szegényes. Meglepő, hogy alig van alakjai között, akit megkapó, vonzó egyéniségnek látna és rajzolna. Ez a globetrotter ánglus látásmódja, aki sehol se talál az angol embernívóhoz felérő embereket. A könyv mindamellett nagyon szórakoztató és jó fordítása révén élvezettel olvasható.

I. Libanon

Uj zsidó folyóirat indult meg ezen a címen, Grózinger M. József, Kohn Zoltán és Zsoldos Jenő tanárok szerkesztésében. Kéthavonként fog megjelenni. Az első szám sok örömet okoz. Komoly tudományos törekvés, érkekes témák, előkelő hang jelzik a magasabbrendűséget, amelyre a folyóirat törekszik. Programja a Beközöntő-ben és Komlós Aladár nagyszerű tanulmányában jut kifejezésre. („Egy magyar-zsidó irodalomtörténet élé.”) Feltárni és megvilágítani a sajátos magyar-zsidó irodalmi és tudományos gondolatterületeket. Azt a szellemi világot, amelyben szimpátiákon és antipátiákon túl, függetlenül az asszimilációs és acionista-nacionálta törekvésektől öntudatosá válik a magyar zsidóknak speciális lelki habitusa. Rendkívül értékes Kecskeméti Györgynek „Az antiszemitizmus szociológiája” című tanulmánya, amelyen a tudományos objektivitásra való törekvés mellett is megérezzük napjaink történetének dinamikáját. Beke Ödönnek „Élet a halál után” c. mélyre ázó értekes cikke. Szabolcsi Bécs finom zenetörténeti tanulmánya. Widder Salamon szép kis rajza Mendle Mocker Szeformiról születésének 100. évfordulóján. Klein Ábrahám roppant érdekes zsidó ethnográfiai tanulmánya, továbbá a szerkesztők kisebb cikkei és tanulságos könyvismertetések teszik a füzetet tartalmassá, gazdaggá. A füzet ára 1 pengő, az előfizetési díja egész évre 5 pengő.

II. A zsidó diákság új útja

A Miefhoeban az utolsó esztendőben élénk pártélet alakult ki. A régi vezetőséggel szemben az u. n. haladó párt vette fel a küzdelmet, amelynek ellenzéki ideológiájában nem kizárólag zsidó szellemi motívumok érvényesültek. Mind a kettővel szembe fordult a „Zsidó Diákpárt”, melynek programját mindennekfőtt a zsidó öntudatosság, a zsidó önérzetre, a zsidó önismeretre törekvés a zsidó kulturális értékek és célkitűzések mellett — a gazdasági önállósulás és ezeknek minden járuléka teszik. Sok nemes és fiatalos hevülettel van tele az a broszúra, amelynek értekes gondolatai sokszor keverednek még teljesen ki nem tisztult és a párhelyzettel adódó incéltatara-beállítottság mondanivalóival. Egy kicsit hosszú is a füzet. „Kevesebb, több lett volna.”

„A cselekvő jóság — imádság”

— Tagvátás a budai chevran —

Zsúfolva a budai chevra nagyterme. A vezetőség asztala körül, melyet tóradiszek, tóratakarók és ezüst gyertyatartók tásznak ünnepélyessé, a chevra egész vezetősége élén dr. Biró Géza elnökkel. És természetesen ott ül közöttük Kriszhaber Adolf dr., a hitközség ősz elnöke is. Az avatást megelőző választmányi ülésen Deutsch Simon titkár felolvassa a jelentkezettek névsorát.

Biró Géza elnök felavatja az új tagokat. Nagyon komolyan és mégis végtelen melegséggel szavaiiban figyelmezteti őket arra, milyen nagy és szent kötelességet vállaltak magukra akkor, amikor a chevra tagságának részét magukra öltötték. Sok mindenről le kell mondanunk annak, aki a szeretetet akarja gyakorolni, de a cselekvő jóság majdnem annyi, mint az imádság. És ha lehetnek a zsidóság keretein belül egyes kérdések tekintetében véleményeltérések, a chevra az a hely, ahol lényeges kérdésekben véleményeltérés nem lehet. Mindazok, akik eljutottak odáig, hogy felébredt bennük a vágy, hogy a chevra testületéhez tartozzanak, szükségszerűen el kellett jutniuk idáig. — Voltak, akiknek hosszú utat kellett megtenniük, mert az élet irányára másfelé vezette őket. Voltak, akik tévelyegtek és a hitetlenség útjáról fordultak vissza, a hit, a chevra útja felé. A legrövidebb úton azok jutottak a chevraig, akiket a családi otthon tradícióinak útmutatása vezetett oda, ahová egyszer mindnyájunknak el kell jutnia. Mert a zsidónál majdnem atavisztikus érzés, hogy el kell jutnia a chevraig. Hiszen tisztában kell lennünk, ma jobban, mint valaha, hogy az igazi felebaráti szeretetet a zsidó ember csak egymás keblére oorulva találhatja meg.

Az elnök a hagyományos szokásnak megfelelően kézfogással a chevra tagjaivá avatja az új testvéreket, akiknek képviselőként Bicskei Jenő műszaki főtanácsos mond köszönetet. Megállapítja, hogy azok, akik a chevra tagjaivá lettek, ezzel beléptek abba a láncba, melynek szeméi körülölelik az egész világot, mert ahová a zsidó megy, mindenütt van chevra, tehát mindenütt otthon van.

Most újra Biró Géza szól a felavatottakhoz és arra figyelmezteti őket, hogy a cselekvő jóságot nem csak a chevran keresztül gyakorolják, hanem azon kívül is, mindenütt, ahol segítségre van szükség. A chevra maga nem akarja tagjait fokozott mértékben igénybe venni, holott voltak idők, amikor egyesek azt állították, hogy erre szükség lesz, mert a chevra

anyagi nehézségeit képtelen lesz nélkül megoldani. De a vezetőség óvakodott a lépés megtételétől, mert bízott abban, hogy anyagi ügyeit nélkül is rendezni tudja. És így is lett. A chevra nagy gondolata, a jóság nagy eszméje hateret évig élt eddig és élni fog hatszázezer év múlva is, mint maga a zsidóság. Ezzel gondolattal bocsátja útjukra az új tagokat.

Vidor Pál dr., ujlaki rabbi Ezekiel látomását idézve, utalt arra, hogy sokan egészen hamisan fogják fel a chevra hivatalát és ténykedését, mert rá gondolva, folyton a halálra gondolnak. Pedig a chevra eszméjében az élet is foglaltatik, a jótékonyosság, a segítség, az ember szeretet, mely a mezőn szétszórt csontokhoz hasonlóan a csontokat új testté gyűjti össze és az új testbe életet lehel.

A tagvátó ünnepség a budai chevra izmosodását jelenti: sokkal több új tagot vetek fel, mint amennyit a múlt év folyamán a chevra azokban veszített, akik sorából kidőlték.

SPECTATOR NOTESZÁBÓL

A hitközség nem a szegényeknek tart fenn iskolát

A hitközségi oktatásügyi bizottság legutóbbi ülésén felállott egy régi érdemes pedagógus és rámutatott arra, hogy a hitközségi elemi iskolák elnéptelenedése csak fokozódni fog, ha a hitközség nem teszi az elemi iskolai tanítást ép úgy tandíjmentessé, mint a főváros. „Ha a zsidó gyerekeket a mi iskoláinkba akarjuk vonzani, — úgymond — legyen a tanítás ingyenes! Az egész dolog úgy sem jelent többet évi 9—10.000 pengőnél. Ennyit pedig megér, hogy a zsidó gyerekek zsidó iskolába járjanak.” — Nagy taps követte a felszólalást, mindenki örült, hogy végre valaki, még pedig egy szakember, rámutatott erre a vizsgált dologra. De megszólalt az elnök, aki nagy pénzügyi kapacitás és óva intett, hogy a hitközségi költségvetés egyensúlyát ne tegyék ki a megingás veszedelmének, mert elvégre ez az első és legfontosabb dolog: a költségvetés egyensúlya, fontosabb a vallásukhoz ragaszkodni akarók lelki egyensúlyánál. A taps, miután a szavakra az Egyakarat is nagy nyomatékkal rábólintott, most az elnöki expektoráció nyomába szegődött és a zsidó elemi iskolák tanításának ingyenessége ilyképpen a kúba esett. A pesti hitközség legfőbb irányítói tehát inkább lemondanak egy-egy zsidó gyer-

mekről, mint a fejenkinti egy-két pengőről.

Az a bizonyos egyensúly

Általában sokat emlegetik mostanság a költségvetés egyensúlyát. Ennek az érdekében kellett megszüntetni a két polgári iskolát, lefaragni a kis tisztviselők fizetését, a végsőig kihasználni az elcsigázott munkaerőt, kiküszöbölni a kórházi kezelés teljes ingyenességét, stb., stb. Mert mindezek felborították volna az egyensúlyt. Azonban furcsa és nagyon sajtóságos valami ez az „egyensúly”. Mindjárt felborul, ha iskola, kórház, kultúra, bálmisszió, stb. céljaira kell akármilyen kis összeget áldozni, de nem borul fel ha kortescélokra, a szervilizmus honorálására, a kancelláriai érdemek jutalmazására vagy a budai autonómia elleni akciókra stb. kell a kasszát kinyitni. Jó volna egyszer már mégis tisztázni a kérdést: hitközséget gazgatnak az urak vagy egy közkeseti társaságot? Mert máson amazik ennek az egyensúlya és máson amazik!

No és a jutalék?

Mert ez sem borítja fel az egyensúlyt. Már mint a macesz-forgalom után kifizetett jutalék. Azt mondják, hogy ez több, sőt sok ezer pengőre rúg, de megéri, mert a macesz-üzem nagyszerűen kifizeti magát. Ámde a hitközségnek más üzemei is vannak azoknak is ki kell magukat fizetni. A kórházakra, iskolákra, sőt templomokra sem óhajt a hitközség ráfizetni. És ha ez sikerül, ezek után is fizet majd jutalékot?! Igazán nem frígyeljük attól, aki kapja, sőt azt szeretnők, ha a többi tisztviselőnek is nagyobb lehetne a fizetése. (Ami talán nem is olyan lehetetlen, hiszen a választási kasszába gyűlt nagy összegek mutatják, hogy tudnak ők még pénzeket mozgósítani.) De azt hisszük, hogy a jutalék rosszul van jutatul alkalmazva: ne azért adjanak jutalmat, mert bizonyos számú ezressel többet sikerült a pesti zsidóságból maceszért kipréselni, hanem azért, hogy egyrészt olcsóbbá sikerült tenni a maceszt, másrészt, hogy nem maradt Pesten egy szegény zsidó sem ingyen-macesz nélkül.

„Ingyen macesz”

Talán méltóztatnak tudni, hogy a Pesti Izr. Hitközség kétféle kategóriának ad ingyenesen maceszt. Az egyik csoportba kegyelmes és méltóságos nem-zsi-

dok tartoznak, akiknek kedves kuriozumból szolgál, ha reggeli kávéjukba az „Uj Magyarország” vagy esetleg a „Nemzet-száva” olvasása közben maceszt aprít-hatnak. Ezeknek ingyen és bérmentve szállíjják házához a maceszt. A másik kategóriába a nincstelen, a keresetnélküli, garastalan szegény zsidó családok tartoznak. Ezek kaphatnak egy-két kilogramm maceszt „ingyen”: ha kilogrammonként — egy-egy 36 filléres gabellát szolgáltatnak be. Ezzel a szegénység iránt nagy megértéssel kapcsolatban a következő kérdések várnak feleletre. **Hogyan jut maceszhöz az a magaraha-szavat, tehetetlen, öreg anyóka, akinek a hus gabellája mert évszámra nem eszik húst? (Felelet: sehogya!) — 2. Miért nem kérnek az orthodoxok az ingyen-maceszért gabellát pedig a pénznek náluk is van épen keletje? — 3. Egy kicsit pikáns kérdés: Vajjon az „ingyen-macesz”-ért fizetett kilogrammonként 36 fillérek után is kijár-e a maceszt-forgalom fokozásáért megállapított jutalom-jutalék?**

Nemzetközi Vásár — és — széder

Mi köze lehet e kettőnek egymáshoz? Nincs is. Mindössze annyi, hogy a Nemzetközi Vásár egyik főintézője, aki egy-egy szerszám hitközségünknek is előljárója, nemetnyelvű propaganda-előadást tartott a rádióban a Nemzetközi Vásárról — épen szédereste. Mi megértjük, hogy erre őt szemelték ki. Hiszen a Nemzetközi Vásárnak ügyvezető alelnöke és egy-egy szerszám régi előljárója a Pesti Izr. Hitközségnek is, s bizonyára arra számítottak, hogy talán épen utóbbi minőségénél fogva beszédének fokozottabb győztorzó hatása lesz az idegenben lakó hitorszosokra. Mi nem becsüljük alá ezt a szerepét és annak jelentőségét, de meg kell kérdeznünk: a Pesti Izr. Hitközség előljárójának pont szédereste kellett erre vállalkoznia?

Helyet és munkát az ifjúságnak

kiáltja harsányan a pesti hitközség vezetője és lapjaiban meg is ütteti mind-lárt maga mellett a nagy dobót: Ime, ez a pesti hitközség! Ide nézzetek, mit csinál a zsidó ifjúsáért: munkaközvetítőket állít fel, nem is egyet! Szép, szép, de Buda pl. ezt már két évvel ezelőtt megcsinálta igaz, hogy nagydob nélkül. S aztán: mit remélhetünk ettől a munkaközvetítőtől, ha a hitközség vezetőségében ülő kartel-vezetők munkaközvetítőt még adnak a zsidó ifjúságnak, csak épen

munkát nem. A hitközségnek nem a munkavállalókat kell biztatni, hanem a munkaadókat.

„A kiterések frontján”

A pesti zsidóság Führerének kedvelt és drága „Legyező”-je megint ír egyszer a kiterésekről. Most Buda feje fáj neki: sokan térnek ki Budán! — mondja és nem veszi észre, hogy akinek kitéréséről beszél, azok épen Pestről tértek át előbb Budára. Volt köztük olyan is, akinek az útja egyenesen a Síp-utcából vezetett a kereszténység felvételéhez... A pesti válásdondozás sem használt neki.

Mit is gondol a válásdondozó?

A Józsefváros válásdondozói előljárójától — aki ebben a minőségében a síp-utcai válásztási lista gondozásában fejtett ki roppant buzgóságot — megkérdeztük: Mondja, mit és hogyan gondol tulajdonképpen? S milyen eredménnyel? Talán kevesebben térnek ki azóta? — „A válásdondozás a papok dolga” — felel: ő.

Mi is ezt mondtuk mindig, de hát akkor miért válásdondozó-előljáró ő?!

Azok a budaiak

olyan vakmerők voltak, hogy nem átal-lották interveniálni a kormánynál — fakadt ki az Elnök úr — a statutumok jóváhagyása ellen. Mert persze, amikor Buda önállóságának és létérdekeinek megvédéséről van szó, akkor ebben az irányban interveniálni és önmagát védeni — megbocsáthatatlan és zsidótlan dolog. De nem mondaná meg az Elnök Ur, hogy akkor miért volt szabad a pesti hitközség egyik előljárójának interveniálnia a lágymányosi zsidó templom építésének megakadályozására? Ha nem tudná, azt is eláruljuk, melyik előljáró volt az? Ejnye, ejnye mégis kár hogy nincs meg az a bizonyos iktatószám!

Kétféle mérték

El'enségeink szeretik a falusi zsidó boltosra ráfogni hogy a mérlege mindig másképen mér. Hát ha ez nem is igaz, úgy látszik, a zsidó közéletben mégis lehet néha kétféle mértéket találni.

Például: amikor a legutóbbi budai hitközségi közgyűlésen az egyik autonómistából fuzóssá vedlett alvezér, azt hangoztatta, hogy elképzelhető eszközzel harcolni fognak az unifikáció érdekében

— ez rendjén volt, ezt szabad, sőt ezt kell is. De: védeni az autonómiát — ezt már nem szabad, mert ez „megbontása az egységnek”.

Más: mikor ugyanazon a közgyűlésen az unionisták részéről a személyeskedések elfajulása fenyegetett, az egyik ifjú szónokuk úgy értelmezte a mípné szévő tokum-ot, hogy felállt és kíméletlenül rá-támadott az „öregekre” — akkor Csobádi alelnök az ő higgadt megfontoltságával azt ajánlotta: Ne töltsük kérem, személyeskedéssel az időt és a megbán-tottak vegyék úgy, hogy elégtételt kap-tak. Amire aztán a támadó — igen helye-sen és lojalisan — bocsánatot kért.

Ime itt is kétféle a mérték: Pesten a budai autonómistákat szóhoz sem engedik jutni, Budán az unifikációs szónak annyiszor beszélhet és annyit, ahány-szor és amennyit akar...

Szöfira

A Tóra meghagyta, hogy a Szent-föld új termését mindaddig nem szabad élveznünk, míg belőle egy árpakévéit len-getés által Istennek be nem mutattunk. A bemutatás idejétől negyvenkilenc na-pot, azaz hét teljes hetet kell számlál-nunk, az ötvenedik nap: szuoath ünnepe. Mivel a számlálás kezdő időpontja az ömer bemutatása, ezért ömer-számlálás-nak nevezzük. A nők fel vannak mentve az ömer számlálása alól, mivel meghatá-rozott időhöz van kötve.

Az ömer-számlálás tulajdonképeni célja, hogy legalább így módon kapcsol-juk peszách-hoz szuoath ünnepét, mely-nek a hagyományos irodalomban ugyomas a neve (acereth), mint a szukkoth-hoz csatolt nyolcadnapi zárőnnepnek.

Hagyományunk szerint a peszách-tól szuoath-ig terjedő időben halt meg R. Akkiba 24.000 tanítványa. Egy régiebb talmudi szöveg szerint, a halálozás fél-hónappal (pörasz), azaz tizenöt nappal szuoath előtt szűnt meg. Ennek emlékére e napokban bizonyos mértékben gyászol-nunk, amennyiben tilos a nyiratkozás, esketés, vig lakomák rendezése. — A Szefer Hámihágim szerint R. Akkiba tanítványai a peszách és szuoath között lévő ama napokon haltak meg, amelyeken táchánant mondunk; e napok összege: 32. (L. Moharil XXI. V.) Mivel bizony-talan, hogy a 32 napig tartó halálozás a peszách-tól szuoath-ig terjedő idő melyik részébe esik, ezért a gyász megtartására nézve háromféle felfogás alakult ki. Ná-lunk a gyász rós-chodes Ijjártól szuoath előtt való 3-ik napig (sölóseth jómé hág-bolo) tart, ez alól csupán 33-ik nap ki-vétel (L. boómer).

HIREK

NAPTÁR

**Április 25. szombat — Ijjár 3. (Heti-
szakasz; Táziá - Mecauró, háftóra: Vőár-
boo ánosim, II. Kir. 7 f. 3-20 v., 2 Perek,
Szófira 18, szombat kimen.: 7.30), — ápr.
26. vasárnap — Ijjár 4 (Szófira 19), — ápr.
27. hétfő — Ijjár 5 (Séni-bójt, Szófira 20),
— ápr. 28. kedd — Ijjár 6, (Szófira 21),
— ápr. 29. szerda — Ijjár 7. (Szófira 22),
— ápr. 30. csütörtök — Ijjár 8, (chámisi
bójt, Szófira 23), — május 1. péntek —
Ijjár 9, (szombat bejöv.: 6.56, Szófira 24),
— máj. 2. szombat — Ijjár 10. (Heti-
szakasz; ácharé kódósim, háftóra: Háló kivné.
Ámosz 6 f. 7-15 v., 3 Perek, Szófira 25,
szombat kimen.: 7.45), — máj. 3. vasárnap
— Ijjár 11 (Szófira 26), — máj. 4. hétfő
— Ijjár 12, (Séni-bójt, Szófira 27), — máj. 5.
kedd — Ijjár 13, (Ujholdszent, ut. időpont
Szófira 28), — máj. 6. szerda — Ijjár 14.
(Peszach séni, Szófira 29), — máj. 7. csütörtök
— Ijjár 15, (Szófira 30), — máj. 8.
péntek — Ijjár 16, (Szófira 31, szombat
bejöv.: 7.05)**

— **Pirké ovoth**, Niszan hó utolsó szombatjának délutánján kezdtek tanulmányozni az atyák bölcs mondásait, melyeket Pirké ovoth néven 5 fejezetben foglaltak össze. Tanulmányozásuk elrendelésének célja az volt, hogy általuk erkölcsileg épüljünk és lelkileg főkészüljünk a Tóraadás nagy és szent ünnepére. Mivel azonban Peszách és Sövuoth között 6 szombat van, ezért egy a későbbi időben keletkezett, a Tóra felbecsülhetetlen értékét magasztaló és szintén bölcs tanításokat tartalmazó 6-ik fejezetet toldottak hozzájuk. Ritka bölcsességük és erkölcsmentesítő hatásuk miatt később szokásossá lett, hogy a nyár minden szombatjának délutánján egyet-egyet visszatérő sorrendben tanulmányozunk

— **Székely Ferenc halála**. Abbaziában, ahová egy élet szünetlen tevékenységében elcsigázott, fáradt szívével pi-henni ment, 78 éves korában elhunyt Székely Ferenc úcv. tanácsos, a Belvárosi Takarékpénztár elnöke, a pesti hitközség egykori elnöke és számos zsidó intézménynek haláláig vezetője. Orvosai és barátai évek óta elkészültek az immár feltartóztatathatatlán végre, nem érte őket váratlanul a halálhír, mégis mindenkit mélyen megröndített az abbáziai híradás. Holttestét hazahozták Buápestre és végső rendelkezéséhez képest a Belvárosi Takarékszék házából temették, melyt az ő közgazdasági tudása alapozott meg, kommercialis népserűsége virágoztatott fel és vitátlan pénzügyi tekintélye, a hozzáértésének

megbízhatóságába vetett hit erősített. Impozánsan nyilatkozott meg a részvét április 19-iki végtisztességén. A politikai közgazdasági, társadalmi, szociális és és felekezeti élet kitünőségei jelentek meg ravatánál. Dr. Hevesi Simon pesti vezető-főrabbi gyászbeszédében plasztikusan jelenítette meg Székely Ferenc hat évtizedes életmunkáját. Dr. Dési Géza a pesti hitközség, Szántó Jenő az Országos Izr. Iroda gyászát tolmácsolta. Ábrahámsohn Manó főkántor megröndítő gyászéneke után dr. Petri Pál államtitkár a Belvárosi Takarékpénztár veszteségének adott hangot, Vészi József főszerkesztő a Pesti Lloyd Társulat, dr. Gaár Vilmos kúriai bíró a Belvárosi Polgári Kör nevében parentáta el, majd a főkántor és a kar újabb gyászéneke után megindult a gyászmenet a Dohányutcai főtemplom elé, ahol dr. Groszmann Zsigmond rabbi mondott imát, aztán utolsó nyugvóhelyére, a rákoskeresztúri zsidó temető díszsírhelyéhez vitték Székely Ferenc kihűlt tetemét. Itt dr. Guttman Mihály rektor a Ferenc József Országos Rabbiszeminárium, az IMIT és a Zsidó Múzeumegyesület, dr. Havas Miksáné az Izr. Patronázs, dr. Eisenberg Béla a rabbiszeminárium novencékei, Klein Elek a VAC és a Magyar Orsz. Tornaszövetség, Kammer Vilmos kormányfőtanácsos a barátok és dr. Makai Ernő vezérigazgató a Belvárosi Takarékpénztár tisztviselőikora nevében beszűzött Székely Ferencről. Nemcsak a magyar zsidóságnak, hanem a magyar közgazdasági, társadalmi és kulturális életnek is alig pótolható nagy értéke ölt ki halálával a sorból. Eméket tiszteletben tartja a régi magyar eszmények minden hűséges őrzője.

— **Halász Manó félszázados jubileuma**. Halász Manó kormányfőtanácsos, a Magyar Általános Takarékpénztár kiváló vezérigazgatóhelyettese a napokban töltötte be félszázados szolgálati jubileumát. Ezt az alkalmat intézte, melynek felvirágoztatásában és a közgazdasági életben elért mai hatalmas pozíciójára juttatásában elsőrangú szerepe volt továbbá a magyar gazdasági élet vezető funkcionáriusai megragadták arra, hogy ünnepélyes formában a janan kifejezést a személye és érdemei iránt érzett elismerésüknek és nagyra-becsülésüknek. A tiszteletére rendezett ünnepi lakomán dr. Horváth Lipót elnök, vezérigazgató, Beöthy László ny. kereskedelmi miniszter és dr. Ripka Ferenc volt főpolgármester, az Általános Takarékpénztár alelnökei, Teleky János gróf és Gergely Gyula igazgatók, Thur-mayer Gyula, a vidéki affiliációk képviselében Meskó Béla a konzervatívok nevében dr. Szende Péter Pál az Ingatlanbank igazgatója üdvözölték. Az ünnepelt meghatagatán köszönte meg a szeretet és becsülés értékes megnyilatkozásait. Jubileuma alkalmából az ország legkülönbözőbb részeiből elhalmogták szerencs-kívánatokkal.

— **Az IMIT felolvasó ülése**. Az Izr. Magyar Irodalmi Társulat április 29-én, szerdán délután a Pesti Izr. Hitközség dísztermében felolvasó ülést tart. Tárgysorozat: 1. Dr. Naményi Ernő: A széderest képzőművészete. (Vetített képke.) 2. Dr. Szabolcsi Benze: A széderest zenéje dallambemutatóval. (Közreműködők: Pauk Benne, énekművész.) Vendégeket szivesen lát. Wert-heimer Adolf, az IMIT elnöke, Kóbor Tamás felolv. biz. elnök, dr. Szemere Samu felolv. biz. alelnök.

— **Az Orsz. Bikur Chólim (Betegeket Gyámoltó Egyesület) apr. 19-én Buda-
pesten, Dessewffy u. 23. sz. a lévő
székházában tartotta 65. évi rendes évi
közgyűlését dr. Rakonitz Dezsó elnöklé-
sével. Az elnöki jelentést és a zárzá-
madást a nagy számmal megjelent tagok
elismeréssel elfogadták. Az elnök indít-
ványára Mayer Miksa és Stern Odón
alelnököknek, Kahan-Frankl Samu Orsz.
orth. központi irodai elnök javaslatára
pedig dr. Rakonitz Dezsó elnöknek érté-
kes munkájukért jegyzőkönyvi köszö-
nét szavazott a közgyűlés.**

— **Hartstein Lajos gyász**. Hartstein Lajost, az Orth. Közp. Iroda nagyérdemű ügyvezető elnökét súlyos csapás érte. Felesége, szül. Kroó Fanny ápr. 18-án 76 éves korában, legharmónikusabb, boldog házasságának 57-ik évében elhunyt az Izr. Szeretetházában ahol élete utolsó napjaiban súlyos szenvedéseire gyógyulást keresett. Hétfőn temették a rákoskeresztúri orthodox temetőbe a részvét megható nyilvánulásai mellett. A zsidó nagyszonyok példaképe volt, igazi és sz. hájil, minden nemes, jótékony ügy felkarolója támogatója, könnyek felszártója aki egy hosszú életlen keresztül állott férje oldalán annak közéleti küzdelmeiben. Az egész országból, de a külföldről is, ahol Hartstein Lajost és családját szeretik, tisztelik és nagyra-becsülik, az együttérzés megható jelei érkeznek a magyar orthodoxia súlyosan próbált vezéréhez.

— **A budapesti orthodox Beth-Hamid-rásban** ápr. 20-tól kezdődőleg Steiff Jónathán rabbi minden hétfőn és csütörtökön este 8 órákor rendszeres előadásokat tart az orthodox ifjuság részére. A hét egyéb napjain alkalmi előadók vezetik a tanulást.

— **Dános László emléke.** Halkan, szerényen, ahogy élt, ugyanugy ment el most egy éve az életből Dános László kormányfőtanácsos, építész-mérnök, a főváros felekezeti és társadalmi életének egyik legkedveltebb, legnépszerűbb szereplő egyénisége. Előkelő, konzervatív vallási érzésű család tagja volt, a budapesti orthodox hitközség egykori alelnökének, Deutsch Vilmosnak, a titokban való jötevés fanatikus hívének és művésznének fia. — társa és sógora Fejér Lajos kormányfőtanácsos, mérnöknek, a Budapest Szász Chevra áldozatkész, kitűnő elnökének. Ő maga is ragaszkodó fia volt felekezetének és a főváros társadalmi életében általános rokonszenvre és megbecsülésre tett szert nemes, megértő, úri egyéniségével. Flattalon, férfikora teljében, döbbenetes hirtelenséggel távozott szerettei, barátai köréből. A vesztéségtől mélyen sujtott özvegy most díszes, művészi emléket állított sírja fölé és a hatalmas márványtomb felavatására megjelentek akik közelállottak a Megboldogult lelkéhez. Küldöttséggel képviseltették magukat a MIKÉFE, a Pesti Izr. Hitközség, az OMIKE, az Építőmesterek Szövetsége, az Izr. Szünidei Gyermektelep Egyesület, a Központi Zsidó Deáksegítő Bizottság, a Budapesti Talmudgyelet, Dr. Kiss Arnold budai vezető-főrabbi költői szárnyalású beszédben méltatta Dános László emberi, és közéleti értékeit. Sírotta Sándor budai főkantor művészi éneke után dr. Stein Emil udv. tanácsos, a MIKÉFE elnöke egyesülete nevében, amelynek anyai intézménye köszöni virágzását a Megboldogult fáradhatatlan készségének, megkoszorúzza Dános László sírmlékét, akinek nevét és emlékét — mondotta beszédben — mindig kegyelettel fogják megőrizni, Dános László kis árvájának: Dános Istvánnak megrendítő hatása kaddiszával ért véget a megható ünnepség.

Az Áhávárs Réim (Izr. Felebaráti Szeretet Egyesület) ápr. 15-én tartotta ezévi rendes közgyűlését amelyn az elnöki tisztjéről leköszönt Ungár Ármint díszelnökké és helyébe dr. Rosenák Miksa egészségügyi főtanácsost, a pesti izr. hitközség vallásoktatásügyi előjáróját választotta meg az egyesület elnökévé.

— **A tiszaberceli főrabbi halála.** Tiszaberecen Peszách utolsó napján elhunyt az ottani főrabbi: Reb. Gerson Avrohom Goldberger, a híres olaszliszkai papok leszármazottja, 73 éves korában, 48 évet töltött szent missziójában. Nem kereste, sőt kerülte a nyilvánosságot. Dolgozószobájának 4 fala közt a

dalt ámojsz sel Hálochok volt az ő élete, Rencskivüli, minden tekintetben tökéletes, végtelenül kedves egyénisége. nek híre messze földre terjedt, de nem annyira, mint ahogyan azt megérce-melte voltta, csak szűk körben községekben és a környéken tudják igazán méltányolni, keservesen fájlalni a roppant nagy vesztéséget. Temetése izsruchag délután kettőtől hat óráig folyt le nagy részvét mellett. Nyiregyházáról különvonat vitte a közönséget, amely rabbija és elnöke vezetésével az orthodox zsidóság színe-javából állott, de más oldalról is tömegesen sereglettek össze. Az első út a templomba vezetett, ahol a Megdicsoültöz méltóan elvégezték a szokásos hakofohkat, az olaszliszkai és nyiregyházi főrabbi irányítása mellett, majd a tetemet a templom udvarára vitték ki, ahol a heszpédok hangzottak el. Első volt a sorban Fried Ezra főrabbi, a boldogult balmazújvárosi főrabbi fia, az elhunyt tiszaberceli főrabbi veje, aki apósát betegsége alatt is helyettesítette papi teendőinek végzésében. Utána Friedländer olaszliszkai főrabbi, majd a Megboldogult legidősebb fia, Goldberger Áron (Debrecenből), Wäcder Solem nyiregyházi, Fried balmazújvárosi főrabbi (a jelenlegi tiszaberceli főrabbi testvérbátyja) beszélt, majd végül Zucker nagyhalászi főrabbi.

— **A Budai Izr. Agyok- és Árvák Menházegeyülete** április 19-én tartotta 37-ik évi rendes közgyűlését dr. Berényi Sándor elnök vezetésével, aki megnyitójában kegyelettel acózott Sándor Pál és Székely Ferenc emlékének, majd Horovitz Izidor bankigazgatót, az egyesület jötevőjét és Bischitz Izidor, Kureweil Vilmos, Mandl Salamon, Salgó Henrik egyesületi tagokat parentálta el. Az emelkedett hangulatban folyt közgyűlés meglepéddel vette tudomásul az elnöki beszámolóban és a titkári jelentésben kitüntetett eredményeket, melyeknek legfőbb jelei a jelentős tagszaporulat és az adományok fokozott emelkedése. Külön kiemelte az elnök Aschner Lipót, Kerpel Pál, dr. Klein István, dr. Stein Emil és a Részvénytársaság Villamos és Közlekedési Vállalatok Számára jótékonyosságát, az egyesület részére juttatott nagyobb összegű adományaiért köszönetet mondott. A közgyűlés ezután letárgyalta és elfogadta az 1935. évi zárszámadást és az 1936. évi költségvetést. A budgetvitához, valamint a tárgysorozat többi pontjához Győző József és Löwy József alelnökök, valamint Bicskei Jenő, Duschák Andor, Goldberger Ignác, Hartmann Mór és Kramer Adolf szölkáltak hozzá. A közgyűlés végzetül egy-

hangu lelekedéssel teljes bizalmát fejezte ki a vezetőség iránt és dr. Berényi Sándor elnöknek, Löwy József alelnöknek, valamint dr. Csobádi Ferenc titkárnak eredményes, buzgó munkálkodásukért jegyzőkönyvi köszönetet szavazott.

— **A VIII.—IX. ker. izr. nőegylet nyári menzája.** A VIII.—IX. ker. izr. nőegylet választmányja Rosenberg Sándorné elnöklésével és intencióihöz képest elhatározta, hogy népkonyháját és menzáját a súlyos anyagi viszonyok között is, sőt épen a segítségre szoruló helyzetének rosszabbodására való tekintettel még fokozottabb mértékben fejleszti és az egész nyár folyamán nyitva tartja mindkét áldásos intézményét a szűkölközők számára.

— **Dr. Takács Pál.** A budai hitközség Öntőház-utcai főtemplomában a Peszách-ünnep folyamán a gyengélkező dr. Kiss Arnold vezető-főrabbi helyett egy nagy reményekre jogosító ifju szónoki talentum: dr. Takács Pál rabbiszeminárium hallgató látta el a papi funkciókat. Megnyerő egyéniségével, tudásra és mély elmerülésre való prédikációval, valamint jeles szónoki tulajdonaival általános tetszést aratott. Különösen az ünnep utolsó napján, a mázlikr alkalmával szivekbe talált szavaival keltett nagy hatást. Sirota Sándor főkantor magas művészeti színvonalú éneke és az A'pár Ignác karnagy avatott vezetése alatt működött kitűnő énekkar emelték az ünnep hangulatát.

— **A pécsi izr. hitközség tavaszi közgyűlése.** Április 19-én tartotta a pécsi izr. hitközség nagy érdeklődés mellett rendes közgyűlését. Dr. Deutsch Zsigmond elnök megnyitójában különösen a szociális kérdésekről beszélt és komoly szolidaritásra szólította fel a hivatottakat. Az 1935. évről szóló jelentés és zárszámadás bemutatásából kitűnt, hogy a hitközség és intézményei több mint 40.000 pengőt áldoztak jótékony cédra. Ugyancsak öröndetes jelenség a zsidó hitélet állandó fejlődése és elmélyülése. A jelentés és zárszámadást a közgyűlés egyhangúlag, hozzászólás nélkül elfogadta. Ugyancsak a közgyűlésen dr. Gräner József alelnök nagyhatású beszédben kérte dr. Krémer Mór nyeltes rabbi-főtítkár véglegesítését, amihez a közgyűlés egyhangúlag hozzájárult. A közgyűlés küldöttségileg hívta meg a rabbi-főtítkár az ülésre, ahol dr. Deutsch Zsigmond elnök üdvözölt tartalmas, szép beszédben, amelyre a rabbi-főtítkár válaszolt, a közgyűlés lelkes ünnepésben részesített.

A Jisuv-szervezet alakuló közgyűlése Ellentétek a Mizrachi beolvadása körül

A peszachi felünnep vasárnapján tartotta a budapesti Jisuv-szervezet ünnepélyes alakuló közgyűlést a budapesti orthodox hitközség székházában. Az ülést óbudaí Freudiger Ábrahám elnök nyitotta meg. Rámutatott arra, hogy a magyar orthodox zsidóság mindenkor Erec Izrael szellemében élt és dolgozott. Ennek tanúsága az a most megjelent füzet is, mely a Kolel-szervezet csendes harci zaj nélküli gyűjtőmunkájáról számol be. 18 hónap alatt a magyar orthodox hitközségek több, mint 150.000 pengőt gyűjtöttek a palesztinai vallásos zsidóság céljaira — feltűnő, hogy egyes egészen kicsiny községek is mily nagy összegekkel szerepelnek.

Ma azonban — folytatta az elnök — újabb irányú akcióra van szükség, mely megfelel a vallásos és hagyományos irányú palesztinai építőmunka életre-kéinek. Ma, amikor hatalmas tömegek települnek a Szentföldre, gondoskodni kell a vallásos ifjúság elhelyezkedésének biztosításáról. E munkával szemben az orthodoxia nem viselkedhet passzív módon. Incitványozta egy provizórikus vezetőség megalakítását Sussmann Viktor rabbi védnöksége alatt. Disszelnökké választottak Frankl Adolf és óbudaí Freudiger Lipót, a Jisuv-szervezet elnökévé óbudaí Freudiger Ábrahám, Titkár Löfler Henrik, pénztáros óbudaí Freudiger Sámuel, ellenőr Stern Leo lett. Többen 120 pengő alapító, illetve 24 pengő évi tagdíj megfizetését ajánlották fel.

A vita során dr. Deutsch Adolf kifejtette azt a nézetét, hogy bevándorlási bizonylatok szerzése céljából érintkezésbe kell lépni az illetékes szervezetekkel. Klein Márkusznak annak a véleményének adott kifejezést, hogy a Mizrachinak a cionizmussal való együttműködése nem jogosult, különösen azokban az országokban, ahol külön orthodox szervezet áll fenn. Kérte a jelenlevő mizrachista vezetőket hassanak oda, hogy a mizrachi-tagok testületileg hagyják el a cionista pártot és lépjenek be a Jisuv-szervezetbe.

A Mizrachi részéről Lebovits kijelentette, hogy a Mizrachi-csoport működése csak ideiglenes volt, amíg megfelelő orthodox szervezet nem állt rendelkezésre. Más mizrachista felszólalók annak a nézetüknek adtak kifejezést, hogy a testületi átlépés csak akkor jöhet tekintetbe, ha előbb gondos megfigyelés alapján megfelelőnek találják a Jisuv működését.

Óbudaí Freudiger Ábrahám elnök reflektált a sajnálatos módon megnyilatkozott ellentétekre és rámutatott arra, hogy a budapesti orthodox hitközség a mizrachi-tilalmat továbbra is fenntartja és e szervezet működését nem ismeri el. Dr. Rein csendorvos szintén a Mizrachi csatlakozási készségét fejezte

ki. Óbudaí Freudiger Károly lendülettel beszédben hívta fel a híveket áldozatkészségre a palesztinai vallásos építőmunka érdekében. Fischer Árnin hangsúlyozta, hogy a Jisuv célkitűzései között semmiféle politikai iránynak helye nincs. Frank Ábrahám a Tiferesz Bachurim mozgalom nevében tiltakozott aktív mizrachisták részvétele ellen.

Óbudaí Freudiger Ábrahám elnök az ülést déli 1 órakor zárta be.

Széder a Budai Üdülőben a Budakeszi-uton

Vidám csilingeléssel rohan velünk a 81-es villamos. Rögtön nyomában az autóbusz. Elvágat mellettünk messze magamögött hagyva kényemesebb elődjét...

Csendesen, de állhatatosan zuhog a lágy, tavaszi eső. Údító nedvével bepermetezi a fenyőfák tűleveleit, amelyek felől friss fenyőillatot kerget felénk a szél.

A vilamos megáll s pillanat múlva belépünk annak a finom ízléssel felépített villának kapuján, ahová igyekeztünk. Villa...? A kapu fölött felirat: „A budai izr. szentgyógyintézete”. Szóval ez a budai chevra gyógyintézete, amely „Zugligeti Üdülő” néven ment át a közutadba s mely miatt annyi érdemtelen támadás érte a nagyszerű intézmény vezetőségét.

A hatalmas park zöld gyepszönyegét most nyírja a kertész. A kert végében állványok: a gyógyintézet épületéhez tartozó kis épületet alakítják át személyzeti lakásokká.

A Chevra másik intézményéről — a kórházról — már beszámoltunk multkor. Megmutattuk, milyen mintaszerű, áldásos, hivatása magaslatán álló a budai zsidóságnak ez a mintaszerű alkotása. Most ide is eljöttünk, hogy meggyőződjünk róla; van-e tárgyi ok azoknak, akik propaganda célzattal vetették szemére a szervezet vezetőségének az „üdülő” ügyét.

Először a konyhát tekintsük meg. Hatalmas, tágas, szellős helyiség, egyik része tejes —, a másik része zsiros

konyha. Néhány lépéssel mellette a falaló, ahol a konyhában készült ételeket szétosztják és fogyasztásra előkészítik.

Néhány lépcső vezet fel a gyógyintézet épületébe, mely valamikor főúri villa volt. Az előtérén át, mely a sarkokban emelkedő díszes tóraszékrenyével egyúttal imádkozóhely is, ahol a péntek esti és szombati délelőtti istentiszteleteket tartják, a hallba jutunk. Meghítt, nyugalmas, barátságos kép fogad bennünket. A hall közepén lévő garnitúrában négyen ülnek, három idősebb hölgy és egy középkorú úr. Az egyik hölgy kézimunkázik, a másik olvas, a harmadik hölgy az előtte álló fehérköpenyes fiatal orvosnak panaszkodik kedvesen szörtőlődő hangon. Rosszul aludt az éjjel.

A doktor mosolyogva nyugtatja meg:

— Látja, így van ez D. néni, ha valaki este ok nélkül igazul azon, hogy nem azt kapta vacsorára, amit kért, mert én megiltottam. Hisz most már évek óta lakik nálunk és megszokhatta, hogy mindig azt kap vacsorára, amit kér. De most el van rontva a gyomrocska és most bizony szigorú diétát kell tartani. Látja, M. úrnak állandóan diétás kosztot kell ennire, mégsem panaszodik.

— Miért panaszodnék — mondja M. úr. Szívesen lemondok én a töltött káposztáról, ha egyszer az, amit helyette adnak, jó.

A sarkban halkan, diszkréten, hogy a pihenésre vágyó, rekonvaleszens beteget ne zavarja, duruzsol a rádió. Fialat hölgy ül mellette, akit most támogatott oda szobájából a fehér főkötős ápolónő.

NEUWIRTH TESTVÉREK

Órás és ékszerészek

Budapest, VI., Király-u 28. Tel.: 201-46.

Briliáns, arany és ezüst beváltás.

Saját műhely. Szombat és ünnepnap zárva.

Briliáns ékszerek,
ezüst dísz tárgyak,
gyertyatartók, men-
órák és tórafelsze-
relések nagy választékban

Fehér bőbítés szobalány szalad át a helyiségek, karján tálcával; viszi fel a szobákba a délutáni uzsonnát.

Megnézzük a laboratóriumot és bepillantunk az egyik szobába. 26 szoba van a gyógyintézetben, 28 személy befogadóképességgel. A berendezés mindenütt egyforma, mindenütt ragyogóan tiszta és otthonos. Csontszíni bútorok; ágy, éjjeliszekrény, divány, ruhaszekrény, garnitúra. Fehér mulatógyöngyök. Hideg-, melegvízes mosdó, légfűtés. A szobák egy része a földszinten, egyrésze az emeleten van, az emeleti szobák középső frontja előtti hatalmas erkély, a második emeleten terrasz, a budai hegyvidék ragyogó panorámájával. A második emeleti terrasz, ez első emeleti erkély és az árnyékos, 1300 négyszögletes kert nyújtja a legteljesebb kényelmet, a legzavartalanabb üdülési és pihenési lehetőséget a gyógyintézet belgyógyászati betegeinek, rekonvaleszcenseinek és azoknak, akik pusztán pihenés után gyógyva keresték fel a gyógyintézetet.

Beszélgünk az intézet lakóival, akik kivétel nélkül a legnagyobb elragadtatás hangján nyilatkoznak az ellátásról, kezelésről, kiszolgálásról. Négyszeri bőséges étkezés naponta, mindenfajta diéta, bentlakó orvos, de emellett szabad orvosválasztás étlapszerinti ebéd és kívánsághoz mért vacsora, polgári árak ebben a főúri milióban... igazán nem csoda, hogy a gyógyintézet igen sok lakójának már évek hosszú sora óta állandó otthona.

Távózásonkkor még kedvesen megbivnak bennünket a gyógyintézet szokásos szédérestjére, melyet már csaknem hagyományosan dr. Heller Bernát, a kiváló tudós professzor ad évek óta. A hall bejáratánál még szigorú tábla figyelmeztet: búcsúzóul: Szombaton tilos a dohányszívás. Ez a szanatórium nemzsidó lakóinak szól, akiknek tartaniuk kell magukat a vendéglátó intézet vallási előírásaihoz.

Amikor kilépünk az ajtón eltűnődünk afelett, hogyan lehetett egy ilyen mintaszerűen vezetett intézményt még a legnagyobb elfoglaltsággal is támadni. Nem találunk rá választ. Ki is adhatja erre a kérdésre feleletet. Talán az a két szifinksz, melyek oly hűségesen és hallgatagon őrködnek a lépcsőfeljáró alján a csendvilla lakóinak nyugalma felett?

Szédéreste... A ragyogóan terített asztal körül ülnek a gyógyintézet lakói közül a meghívott vendégek, közöttük dr. Csobádi Samu, a budai hitközség alelnöke, Halász Manó, az Általános Takarékszövetkezet igazgatója, dr. Bakonyi László, az Országos Iroda főtitkára dr. Dénes Lajos ny. tankerületi főigazgató, dr. Schöbner egyetemi magántanár és még sokan mások.

Dr. Heller Bernát professzor adja a szédert. És hogyan adja...! Lélegzet-visszafojtva hallgatják a vendégek azokat a ragyogó magyarázatokat: egy széder jobbra mégis laikus közönsége, hanem egy tudományos előadás hallgatósa előtt is gyakran csak a tudós kutató által kibányászott nívómai a zsidó történelemnek. A kis Csobádi Péterhez beszél, aki a má-nistánót kérdezte feltűnő értelmességgel.

A kifűnő vacsora után tovább folyik a széder szertartása. Új magyarázatok... a régi, öröksej dalok: a bimbhéro, a chad gadjó... az ünnepek áhítata és a családi otthon melegítő, meghitt hangulata egyesülnek itt. Varázsa alól csak nagynehezen szabadítja fel magát az ember, amikor mégis csak haza kell menni. És örül annak, hogy tudja: jövőre, ha Isten is úgy akarja, újra várja itt a széderasztal a magyarázat, a vacsora, a minisztánó, a bimbhéro és a chad gadjó.

Halász Sándor.

IJJÁR

Ijjár hónap bibliai héber neve: Ziv (Királyok I. 6); a napsugár, a fénylő ragyogás tavaszi hónapja. Ápr. 22-én és 23-án (Niszán 30. és Ijjár 1) rós-chódes.

Ápr. 25-én (Ijjár 3.) Tárziá-mőcauro szombatja; a tavaszi böjt kihirdetése. A tavaszi böjtöt egyik felfogás szerint ama bűnök engesztelésére tartjuk, amelyeket a nyolc napig tartó, hosszú munkaszünetes örömmünnepe vidám lakmározása közben tudunkon kívül esetleg elkövetettünk, mikép Jób is tette (Jób 1, 5); valószínűbb azonban az a megokolás, hogy tavasszal a természetre káros időjárárs és elemi csapások elhárításáért böjtölünk, amit az a körülmény is igazol, hogy a böjtöket nem közvetlenül az ünnepek után tartjuk, hanem hetekkel később. Böjtnapokul azért választottuk éppen a hétfőt és csütörtököt, mivel a hagyomány szerint csütörtökön szállott fel Mózes tanítónk a Szináj hegyére, hogy átvegye a második kőtableákat és hétfőn jött le onnan; továbbá e napokon még a Tórából is olvasunk és így könyörgésre különösen alkalmasak. A község gondoskodik arról, hogy legalább tíz tagja (minjon) böjttöljön. Sorshúzással állapítjuk meg, hogy ki böjttöljön; böjttől azonban jótékony adakozással megválthatjuk, de ebben az esetben gondoskodnunk kell másvalakiről, aki helyettünk böjttöl.

Május 6-án (Ijjár 14), peszách séné. Jelentősége a Szentély fennállásának idején abban állott, hogy akik tisztátalanságuk miatt Niszán 14-én nem mutathatták be peszách áldozatukat, azok mulasztá-

sukat egy hónappal később, azaz Ijjár 13-án pótolhatták.

Május 10-én (Ijjár 18) Lág boómer: az ömer számlálás 33-ik napja. Már megelőző nap mincha imájánál nem mondunk táchanunt, annak öröme, hogy R. Akiba tanítványainak halálózása e napon ért véget és ezért nemcsak a szőfire idejére kötelező gyász szünetel, hanem a tanulók örömnapijává is lett. Lág boómer-kor az iskolákban szünetel a tanítás és régi szokás szerint a kisdíákok ijakkal „főlegy-kerkezve” lelkesült örömmel a szabadba mennek és világ játszadozva, versenynyilazással szórakoznak. (Ez a szokás valószínűleg R. Akiba tanítványainak a Bar-Kochba-féle szabadságharcban való részvételére vezethető vissza.) Mások szerint Lág boómer azért örömnapi, mivel Ijjár 18-án kezdődött Hámán bukása. (Cháthám Szófer, Jór deó 233.) Egyesek szerint e nap, Rabbi Simon ben Jóhái, a Zohár állítólagos szerzőjének halálózási évfordulója és ezért ezek e napot, temetkezési helyén, Zefáth-tól nyugatra fekvő Mórón városkában nagy pompával ünneplik meg.

— A Bethlentéri templomkörzet ifjúsági csoportja kedden este kultures-tét rendezett, amelyen dr. Frey Ernő tartott „Mit jelent számomra a zsidóság?” címmel rendkívül érdekes és értékes előadást.

— Lazarus Adolf főként emléke.

A Magyar Izr. Kántorok, Tiszviselők és egyéb alkalmazottak Országos Egyesülete április 12-én néhai Lazarusz Adolf pesti főkéntor halálának tizedik évfordulóján emlékműnépélyt rendezett, amelyen az egyesület tagjain kívül megjelentek a pesti rabbiság, a pesti hitközség előljáráóságának képviselői. Ábrahámsohn Manó pesti főkéntor, egyesületi szakosztályi elnök megnyitója után Sirota Sándor budai főkéntor emlékedett szellemű emlékbeszédet tartott, követendő eszményképül állítva oda néhai Lazarus Adolf főkéntort, az egyesület volt díszelnökét. Dr. Hevesi Simon pesti vezető-főrabbi gyönyörű szavakban méltatta a Megbodogult soha nem muló érdemeit. Ezután az egyesületi tagok nagyrésze a temetőbe zárandokolt, hogy a megdicsőült főkéntor sírjánál is lerója a kegyelet adóját.

— Halálózás. Özv. Schwarz Ignacné szül. Burger Stefánia ápr. 14-én életének 97-ik évében rövid szenvedés után elhunyt Budapesten. 4 héttel élte túl nagyon szeretett fiát Schwarz Gyula föld-birtokost. Halála előkelő családot, akik mindannyian a társadalmi élet és a zsidó jótékonyosság igen érdemes reprezentánsai, borított gyászba.

KÜLFÖLDI HIREK

„Mint valamikor a Vörös-tenger előtt”

Wienből jelentik, hogy dr. Feuchtwang főrabbi a seitenstetengassei főtemplomban feltűnést keltett prédikációt tartott Peszách utolsó napján: „A zsidóság — mondotta többek között — ma ugyanolyan helyzetben van, mint valamikor a Vörös-tenger előtt midőn Egyiptomból kivonulva, mögöttük az ellenség, előttük a végtelen tenger, tehát elől is hátul is veszedelem fenyegetett. Nem lenne okos dolog letagadni, hogy minden oldalról támadnak és szorongatnak bennünket. Az egyik oldalról azok, akik fizikailag akarnak bennünket megsemmisíteni, erőszakal dolgoznak, — ezek a nyílt ellenségek. A másik oldalról barátságot színlelve törnek ránk, ezek szellemileg igyekeznek bennünket megsemmisíteni, amikorra a térítés eszközeivel pusztítják soraikat...”

— **16.000 dollár a jeruzsálemi egyetemnek.** New-Yorkból jelentik, hogy a jeruzsálemi egyetem fennállásának 11-ik évfordulója alkalmából az egyetem barátaí lakomát rendeztek, amelyen az amerikai zsidóság számos előkelősége jelent meg. A lakoma résztvevői 16.000 dollárt jegyeztek a héber egyetem részére.

— **V. György király szédere.** A nemrég elhunyt angol király nagy barátja volt a zsidóságnak. 1882-ben, husvét alkalmával Palesztinában járt a király — akkor még walesi herceg, — ahonnan soha el nem múló emlékekkel távozott. Személyesen érintkezett a telepesekkel, rabbikkal és amikor Mayer Panizer, a szefard hitközség rabbija széderere hívta meg, elfogadta a meghívást. Ott ült az angol trón örököse a rabbi asztalánál, erre a keserű gyökeret, az édes diót, hallgatta a Haggadát, melyet a rabbi angolra fordított. Ettől az icőtől kezdve a zsidóság barátja maradt haláláig és élénk figyelemmel kísérte Palesztina ujjáépítését.

— **Alfréd de Gunzbourg báró halála.** Április 5-én meghalt Párizsban Adolf de Gunzbourg báró. Bár mindenki tudta, hogy a betegség, mely néhány hónap óta pusztította robusztus szervezeteit, gyógyíthatatlan, kérelhetetlen halála mégis mély gyászba borította nemcsak a Párizsban élő emigráns orosz zsidókat, hanem az egész francia zsidóságot. Alfréd de Gunzbourg báró Szentpétervárot született 1865-ben. Atyja Horace de Gunzbourg báró, aki élénk részt vett az orosz főváros arisztokráciájának társadalmi életében, vallásos házat vezetett, a fiatal Alfréd báró ebben a légkörben fejlődött

tradiciókhoz ragaszkodó, hithű zsidóvá. Mikor a bolsevista forradalom kitört, Franciaországba menekült és Párizsban telepedett le. Itt tevékeny részt vett az emigráns orosz zsidóság életében, melynek minden megmozdulását támogatta. Így került be Párizs törvényhatóságába, mint az orosz emigráció képviselője. Részt vett az önkívül minden más zsidó emberbaráti akcióban is, melyekre jelentékeny összeget áldozott. Halálával nemesszívű jótékony, segítősre mindig kész ember távozott az élők sorából, nagy veszteségére a zsidóságnak és a szervező emberiségnek.

— **Tristan Bernard királyi öse.** A Nouvelles Littéraires közli Tristan Bernardnak önéleplezését egy családi titkáról, melyben a világhírű francia színműről közli a nyilvánossággal, hogy harmadízlenj ösének, Mojsének veje Mayer Simcon valóságos, hamisítatlan márkí volt. Amikor a fiatal Tristan egy ízben atyja kíséretében Ausztriába utazott, uticélya — melyet titokban tartottak — az volt, hogy meglátogassa Froisdorfi várában unokafivérét, V. Henriket. „De csodálkozhatunk-e azon — kéri a francia lap, — ha a humor fejedelmének fejedelmi rokoni vannak?”

— **Dr. Balabán — a varsói egyetem tanára.** Varsóból jelentik, hogy a lengyel közoktatásügyi miniszter dr. Balabán tanárt, az ismert kiváló zsidó historkust a varsói egyetem rendes tanárává nevezte ki.

— **Bernhard Kahn 60 éves.** Április 9-én ünnepelt Párizs zsidósága Bernhard Kahn-nak, az American Joint Distribution Committee európai igazgatójának 60-ik születésnapját.

— **Halévy.** 1877-ben (Ijjár 22-én) látott Párisban napvilágot Halévy Jaques Fremental, ki a zene terén tette hallhatatlanná nevét és megmutatta, mily kincsek szunnyadnak Izrael lelke mélységében. 1826 óta tanára volt a párisi konzervatóriumnak és titkára az Academie des Arts-nak. Amellett a francia zsidók konzisztóriumának buzgó munkatársa. A Zsidónó című operájával érte el 1835-ben legnagyobb sikerét. A világ operáinak azóta állandó műsordarabja, amelyből kicsendül a zsidó nép fájdalma, a fűrhti gettóvilág-

nak, melyből atyja származott, vallási mélysége. Számos vallási kompozíció szerzője is volt. Legismeretesebb a 118-éves zoltár—min háromór— melybe zsinagógánkban még ma is átjatos hangulatot és részt a hallgató lelkében. 1862. március 17-én halt meg Halévy.

A zsidra margójára Tázriá — Mecóro

Irtá: **dr. Rubinstein Mátýás**
szekszárdi főrabbi

„Nega corász ki színhöz bödöm vöhuvó el hakhóhén — Ha poklos fekély lesz az emberen, vigyék az áldozárhoz. Az itt leírt rosszindulatú bőrbetegség tudósok megállapítása szerint: lepra, bélpoklosság, mely egyes keleti országokban még ma is pusztít s felütötte fejt Európában is.

Mintha ezek a fejezetek megszakították volna a Tóra egységét, amelynek általános jellege az etika. De ki fogjuk mutatni, hogy ez a patológiko-higiénikus részlet is szervesen beillik a Tóra keretébe. S itt vissza kell nyulnunk az előző zsidra egy igéjéhez, amely így szól: „Ál tósáhek esz nafsószechem böchol háserec háseréc... vöhiszkadistem vöhojiszem ködösím ki ködös áni. Meg ne fertöztessétek magatokat semmiféle csúszó-mászó állattal... mert én, az Örökkévaló, vagyok a ti Istenetek. Szenteljétek meg azért magatokat a szentek legyetek, mert én szent vagyok...”

Szentséget követel Izrael vallása a hívőtől, testben — lélekben s a szentségtisztaság — tisztátalan azért ne egyék. Ugyanez okból ne legyen megfertözve, megtisztátalanítva testi fekélyek által. Igen jellemző, hogy szakaszainkban az ige mindig „tóhor”-ról s „tómé”-ről beszél. Nem „egészséges”, „beteg”, hanem: „tisztá” s „tisztátalan” mert a vezérlő szempont a szentség, amely: tisztaság, végeredményben: etika. Tehát zsidráink is a Tóra általános etikai jellegét viselik magukon.

Megismerjük ebből Izrael vallásának páratlanul fenséges emberideálját. Harmonikus lényé akarja alakítani az embert, harmonikus lélekben s testben, önmagával és Istenével, a legfőbb harmoniával, a legmagasabb tisztasággal szentséggel. Így ügyelt Izrael vallása a tisztaságra, minden oldalról körülbástyázva azt. A tisztaság szentség volt, de a tisztaság: egészség is volt. Így fejlődött Izrael népe csodálatosan edzett, szívós néppé. Ha az évezredek szontagságokat, a borzalmas szenvedéseket s gyötrelmeket kibirta, erre vezethető vissza.

3 SZÓ CSUPÁN
SIRKŐ LÖWY-NÉL BUDÁN
II FŐ UCCA 79. TELEFON: 51-5-81.
KÜLÖN NAGY LERAKAT
ALKALMI VÉTELEKBŐL
LEGOLCSÓBB ÁRON
II., ZÁRDA U. 3
Margit körút sarok.

ARÁNYASAS A VÁROS FÖLÖTT REGÉNY A ZSIDÓ-RÓMAI HÁBORUBÓL

14. IRTA: SZEKULA JENŐ

A fiatal zsidó vezér még mincig karján tartva vitte a himbárányt, mert az égnek szánt áldozatot nem akarta az ut porában végig hurcolni.

Valaki megállította a menetet.

— Álljatok meg!

Öreg ember volt. Szakálla hullámos, ezüst. A tudományos élet kiválósága, a szentéletű rabbi Johanán ben Zakkái.

— A bárány hibás... mondta mosolyogva.

Simon ben Giora tisztelettel nézett föl az öregre, akiről sokat beszéltek előtte már otthon apai háznál, családai környezetben. Most is alig mert vitába elegyedni vele.

— Hibás? Ugyan? Mi a hibája?

— Ott ni! Nézzétek.

A bárány egyik fülén harapás, alig behégedt nyoma... valahogy kicsipkékzték valahol a mezőn kötekedő tanyai komondorok.

Alig észrevehető, jelentélen kis sérülés. Szemmel alig látni. És ime ez az éves szemű, reszkető öreg mincigárt fölfedezte. Nem hiába szent hírében áll... angyalokkal szokott társalogni. Előtte sem az égnek sem a földnek nem lehetnek titkai. Inkább lelkével lát, mint földi szemmel.

— Hová viszed a bárányt? — faggatta az ifjú hőst.

— A templomba.

— Égő áldozatul?

— Ugy van. Az Isten megsegített Bet-Horonnál... hálaáldozatot akarok bemutatni.

— Hibás állatot nem lehet áldozatul bemutatni az Urnak, Tiltja a törvény.

Simon ben Giora arca elborult.

— Nem vetted észre, hogy nem tökéletes. Köszönöm, hogy figyelmeztetted.

Intett egyik hívének.

— Vigyete vissza a bárányt a mézsároszhoz. Szerezgetek másikat. Hibátlan egyéves himbárány legyen... ahogy tanítja az írás.

Negyedórak multak el, amíg teljesíteni lehetett kívánságát. Hozták az új bárányt. Ennek már csakugyan nem volt semmi hibája.

— Ez jó lesz! — mondta Johannán ben Zakkái, és barátságosan elköszönt.

A kis társaság befordult a templom külső tornácára. Az ögelgő sokaság tisztelettel nyitott utat nekik. Keresztül mentek az aranykapun... azután bejutottak a belső udvarra, ahol már felírás figyelmeztette görög nyelven az erre elvetődött utazókat hogy idegennek ide halálbüntetés terhe alatt tilos a belépés.

Már látszott az oltár... amelyet nem érintett vas... a rézmedence és ünnepi ruhába öltöztetett fiatal papok.

Simon ben Giora az aranyelemekkel színgal elborított belső kapuhoz ért. Egy fiatal pap állotta az útját.

— Hová mentek?

— Az oltárhoz! Áldozatot akarok bemutatni az Urnak!

A pap csodálkozva meredt rája.

— Nem lehet!

A zsidó vezér azt hitte, hogy itt nem ismerik meg. Talán idegennek nézik ne-

léz harci ruhájában. Sietett föltámi kiletét.

— Én Simon ben Giora vagyok.

— Tudom! Te vagy a Bet-Horon hőse. Népünk legnagyobb harcosa Juda Makkábi óta.

— Még sem akarsz a oltárhoz engedni, hogy följánljam áldozatomat?

— Fegyveresen senki sem léphea az oltár elé. Tiltja a törvény.

— Hát akkor mit csináljak?

— Hagyd odakünn a kardot. Az itcán megörzi valaki.

— De én esküt tettem, hogy acdíg nem teszem le a fegyvert amig hazából ki nem vertem a római szarnokokat.

— De így fegyveresen még sem áldozhatsz...

— Akkor inkább nem fogok áldozni, felelte Simon ben Giora elborult tekintettel.

És visszafordult a templom udvaráról.

Az esti órákban elhagyta Jeruzsálemet is. Hangulata szomorú volt. Elhatározta, hogy vissza vonul Gerasa faluba, és ide akkor jön majd vissza, ha hívják. Utközben oda szölt két tisztjének, Judának és Jónának.

— Ti is elmehettek haza.

— Ha megengeded vezér, veled maradunk... és kísérünk.

Holdfényes este volt. Elérve Heléna sírját, amely pillanatra megforult.

Az egyik bástya kapuja fölött valami aranyos fényesség izzott.

— Mi az? — kérdezte Simon ben Giora megbotránkozva.

— Az aranyasas... a XII-ik légió jelvénye, amit mi elragadtunk a rómaiaktól.

— S ide tűzték?

— Igen. Ide a bástya fölé!

A hold sápadt fényében női, nagyobbodni látszott a háború jelvénye... mintha szárnyaival eltakarná a várost és a falakat.

Simon ben Giora izonyoéva takarta el az arcát.

— Aranyasas a város fölött... szerencsétlen dolog volt ide tenni. A sas föl fogja falni a várost!

Reszkető kézzel nyúlt a kardmarkolat után... Mintha máris itt volnának a római megtörlo hadak... állanak az ostromgépek és a tuba bús hangja fölsírna a hegyen.

— De én harcolni fogok az arany-madár ellen!

VIII. KÖNYV.

A Herodesek

Berenike hercegnő a fűrcsoszobájában ült — az óriás márványmedencében, ahová elvezették távoli hegyek hűs forrás vizét. A viznek tengerzöld színe volt, és illatos volt, talán a barna gyökérszálaktól, amelyet egyiptomi tisztelője küldött: a gyökér felpuftadt a vízben, és átfestette az erdő színére. A jószág beforakodik a bőr pórusai alá, és nem távozik onnan egész nap, megőrizve a bőrnek friss és tejszagú illatát.

Rabnői a tüzet élesztették. A tonstrix, — akit Bajacéből hozott, a haj-

sütőpálcikákat készítette el a fésüléshez. Másik rabnő hatalmas, bolyhos kendőt melegített, hogy úrnőjének vállára borítsa, ha kilép a medencéből. A harmadik a körömciszoló szerszámokat a jóillatú illatokat és balsamokat, és aranyió festékes tégeleket rendezgette, — mert a kendőzést nem vetették meg a kétezer év előtt élt előkelő asszonyok sem.

— Megöregedtem! — sóhajtott föl Berenike, míg az illatos, puffadt gyökérfoszlányokat morzsolta szét fehér kezével.

A rabnői ijedten néztek össze. Nem volt szabad szólalniok — ha csak úrnőjük határozott kérdést intézett hozzájuk. Különben némán, összecsupkott szájjal kellett kiszolgálniok.

Csak a nagy fekete szemekből áradó tiltakozás próbálta meghajdoltolni a zsidó hercegnőnek, Khalkisz királyi asszonyának önkínzó goncolatait. S csak az egy alexandriai cselédke félholdalaku hatalmas arany-fülbevalója rezgett mint a fehér olajlevél; mintha nemet csilingelne.

— Tegnap multam el harminckét éves... suttogta Berenike. Az ázsiai ég pedig hamar vénit.

Alaktalan zúgás tiltakozott csak, mint a méhüzmögés az összehozoritott szájak mögül. Szép vagy... gyönyörű vagy... akár a nercidák egyike... mikor kilép a tenger vizéből! — ezt suttogták fejeje a néma hangok. Olyan vagy, akár a fésző rózsas... amelyet Jeriko kertejéből szakajtottak!

Utána kísérteties csend. Csak a lángok fölé illesztett megitő vasak elhaló zizegése hangzott, elvegyülve a csapokból kiáradó víz ütemes csobogásával.

A félig nyitl cédrusfa — t-tön keresztül aranylóan ragyogott az ázsiai ég tündöklő kéjke. A kerekedő széllel beáradt a tengernek nyers, halszagú és sós khelete. Távolról, mint izzó kupola borult a palota fölé a sziklába vajt caesareai amfiteátrum gigantikus tömege. Innen jól látni a délelőtti napsütésben piros és kísérteties falat.

Berenike hercegnőnek hirtelen eszébe jutott.

— Ebben az amfiteátrumban halt meg az apám!

Az apja volt I. Heródesz Agrippa király, aki akkora fényűzést fejtett ki, hogy egész Rómát elkápráztatta. Olyan ruhái voltak hogy césárok és császárok iváékai is megirigyelhették. Mikor megjelent a tribunálison, — kora hajnal órákban itt, messze keleten duhasztó melegek idején, — már a pirkadás beköszöntével kezdődtek a cirkuszi játékok, — a zsidók királyá fölemelt kézzel fogadta a nézők köszönését — és a felkelő nap fénye visszatükröződve aranyló ruháján — olyan szívárványszerű hatásokot váltott ki, — hogy a esocálkozás moraja zúgott végig az egész kávéán.

Felelős szerkesztő és kiadó:

KECSKEMÉTI VIJLMO